

Σεξουαλική αγωγή

π. Βασιλείου Θερμού

Τό θέμα μας σήμερα είναι ή σχέση τῶν δύο φύλων καί ή άγωγή που προσφέρουμε γύρω από αυτό τό θέμα στά παιδιά καί τούς έφήβους. Καί νομίζω ότι θά εἶναι σκόπιμο νά ξεκινήσουμε μέ μία θεολογική τοποθέτηση πρίν περάσουμε στό πώς γίνεται. Μία στάση πού σέ όλα τά θέματα πρέπει νά τήν τηροῦμε.

Γνωρίζουμε ότι ο Θεός έπλασε δύο φύλα, ότι ή έλξη μεταξύ τῶν δύο φύλων άνήκει στή φύση τοῦ άνθρώπου τήν πλασμένη από τό Θεό, καί εύλογεῖται ή έλξη αυτή μέσα στό μυστήριο τοῦ γάμου. Θά λέγαμε ότι αποτελεί βασικό συστατικό της φύσης τοῦ άνθρώπου ή έλξη πρὸς τό άλλο φύλο, έντασόμενη όμως μέσα σέ μία γενικότερη κίνηση καί δυνατότητα τοῦ άνθρώπου πού εἶναι ή κίνηση πρὸς τόν άλλον, δηλαδή εἶναι μέρος καί ύποσύνολο τῆς κίνησης πρὸς τόν άλλον άνθρωπο. Γι' αυτό καί ξέρουμε ότι οι λέξεις άγάπη, έρωτας, φιλία, έναλλάσσονται πολλές φορές καί στήν πατερική γραμματεία. Ότι ο έρωτας μεταξύ δύο άνθρώπων αποτελεί ένα μέρος τῆς γενικότερης άγαπητικῆς δύναμης. Καί γι' αυτό ή λέξη αυτή, ο έρωτας, έχει χρησιμοποιηθεῖ καί από τούς Πατέρες γιά νά ύποδηλώσει τή σχέση Θεοῦ και άνθρώπων, τή άγάπη, τή φιλία, τή φιλοτητα πού αναπτύσσεται μεταξύ Θεοῦ και άνθρώπου άμοιβαία.

Έπομένως δέν θά σφάλλαμε εάν παίρναμε ως βάση τοῦ προβληματισμοῦ μας ότι ή γενικότερη άγαπητική δύναμη εἶναι στοιχεῖο τοῦ κατ' εικόνα πού έχει δώσει ο Θεός στόν άνθρωπο, κατά τήν εικόνα τῆς δικῆς Του κίνησης πρὸς τόν άνθρωπο, καί πως ή άγαπητική αυτή δύναμη ύποδιαιρεῖται σέ διάφορους κλάδους καί τρόπους. Όπως ὅλοι καταλαβαίνουμε, διαφορετική εἶναι ή φύση τῆς έρωτικῆς άγάπης, διαφορετική ή φύση τῆς άγάπης γονέων καί παιδιῶν, διαφορετική ή φύση τῆς άγάπης μεταξύ άδερφῶν, μεταξύ φίλων, μεταξύ συνανθρώπων γενικότερα. Όλα αυτά ὅμως εἶναι μορφές άγάπης.

Καί αν θέλαμε νά τό δοῦμε καί πιό φιλοσοφικά καί ψυχολογικά, θά λέγαμε ότι ή έλξη πρὸς άλλο φύλο εἶναι μέρος μίας γενικότερης ὀρμῆς τῆς ζωῆς. Δηλαδή μίας κίνησης πρὸς τή ζωή, πού τελικά σημαίνει κίνηση πρὸς τόν άλλον, αφού ο έγκλεισμός στόν εαυτό μᾶς εἶναι θάνατος.

Στό ξεκίνημα τῆς ζωῆς, δηλαδή στή βρεφική ήλικία, δέν έχουμε τέτοιες φανερώσεις τῆς έλξης πρὸς τό άλλο φύλο. Η ψυχανάλυση ἦταν πού διαπίστωσε ἔμμεσα και αναδρομικά, δηλαδή αναλύοντας

ένηλικους στην πραγματικότητα, ότι υπάρχει αυτή ή κίνηση από τότε, αλλά δεν έχουμε έκδηλώσεις της.

Όμως ή ηλικία πού για πρώτη φορά φανερώνεται αυτή ή κίνηση είναι ή νηπιακή ηλικία, μεταξύ 3 και 6 έτων, όπου έχουμε και τό περίφημο οιδιπόδειο σύμπλεγμα, δηλαδή τήν έλξη του κάθε παιδιού προς τό γονέα του άλλου φύλου, ή όποία είναι συναισθηματική έλξη και δεν έχει σεξουαλικό στοιχείο. Όπως επίσης στην ηλικία αυτή έχουμε και τίς έλξεις μεταξύ δύο παιδιών, δηλαδή «άγαπάω τήν τάδε, τόν τάδε, θά τόν παντρευτώ» κ.τ.λ.. Αυτές είναι οί πρώτες έκδηλώσεις.

Έπίσης μία άλλη κίνηση αυτής τής έλξης στη νηπιακή ηλικία είναι τά έρωτήματα «πώς γεννηθήκαμε, πώς βγήκα από τήν κοιλίτσα, τί έγινε και βρέθηκα στην κοιλίτσα, τί είναι αυτό πού κάνουν ό μπαμπάς και ή μαμά όταν κλείνουν τήν πόρτα του δωματίου τους», ή περιέργεια αυτή. Αυτό συνδέεται μέ τό οιδιπόδειο διότι θά ήθελε τό άγοράκι και τό κοριτσάκι νά βρίσκονται εκεί, νά μπορούν νά εισχωρήσουν στην κρυφή ζωή των γονέων, λόγω της έλξης προς τό γονέα του άλλου φύλου. Γι' αυτό και νοιώθουν ως αντίπαλό τους τόν γονέα του ίδιου φύλου, ότι δεν είναι δυνατόν νά τό δεχτούμε να έχει τή μαμά ή τό μπαμπά ό άλλος αντίστοιχα και νά μήν τούς έχουμε έμεϊς. Καμιά φορά, θά τό έχετε άκούσει, όρισμένα νήπια όταν κάθονται οί γονεϊς στον καναπέ και βλέπουν τηλεόραση πάνε και χώνονται ανάμεσα. Λοιπόν, είναι μικροί συμβολικοί τρόποι για νά φανεϊ αυτό.

Στην παιδική ηλικία πιά (και θυμίζω ότι παιδική ηλικία λέμε τά παιδιά του δημοτικού, δηλαδή 6-12), καθώς αναπτύσσεται ή διάνοια περισσότερο και τά έρεθίσματα είναι πιά πολλά, αρχίζει ή περιέργεια πιά έντονη. Οί έρωτήσεις γίνονται πιά λεπτομερείς και ένδέχεται τό παιδί νά έκτεθει και σε έρεθίσματα πιά προχωρημένα που αφθονούν στην έποχή μας λόγω τής τεχνολογίας. Υπάρχουν παιδιά του δημοτικού τά όποία έχουν άντληφθει βίντεο μέ σχετικό περιεχόμενο πού κυκλοφορεί σε κινητά ή πού έτυχε νά δοϋν στό διαδίκτυο ή επειδή έπесαν DVD στά χέρια τους.

Αυτό είναι ένα μεγάλο θέμα, τό πόσο γρήγορα προχωρά ή έκθεση των παιδιών σε τέτοια έρεθίσματα, μπορούμε νά τό δοϋμε ίσως στη συζήτηση άργότερα τί επιπτώσεις έχει, είναι μία παθολογική κατάσταση αυτή ή τόσο πρόωρη έκθεση, αλλά έμεϊς τώρα μιλάμε για τό φυσιολογικό ένδιαφέρον και τό γεγονός ότι αποκλείεται νά μήν συμβοϋν τέτοια έρεθίσματα πού ή τηλεόραση μπορεί νά δώσει.

Ουσιαστικά θά λέγαμε ότι ή ήλικία του δημοτικού στην εποχή μας εἶναι ή ήλικία πού τό παιδί μαθαίνει επίσημα τί κάνουν οἱ ἄνδρας καί ή γυναίκα, ἐκτός ἀπό τά παιδιά πού ἔχουν δεχθεῖ νωρίτερα, στην νηπιακή ήλικία, ἐνημέρωση ἀπό τούς γονεῖς. Ἄν ἔχουν ρωτήσει ἔχουν δεχθεῖ. Συνήθως δέν ξεκινᾶνε οἱ γονεῖς μόνοι τους. Ἄν δέν ἔχουν ρωτήσει ὅμως, στην ήλικία του δημοτικού θά μάθουν, εἴτε ρωτώντας πάλι, εἴτε καί παρακάμπτοντας τούς γονεῖς ἀπευθείας μέσω ἄλλων παιδιῶν ή τέτοιων παραστάσεων.

Οπότε περί τό τέλος του δημοτικού ἀρχίζει ή προεφηβεία η οποία ἔχει βιολογική ἀρχή, δηλαδή χαρακτηρίζεται ἀπό τήν ἀνάπτυξη του ὕψους καί τήν ὁρμονική ἔκρηξη του ὀργανισμοῦ. Ἐτσι ἀρχίζουν νά ἐμφανίζονται στοιχεῖα στό σῶμα ἀντρικά ή γυναικεῖα, ἀντίστοιχα. Λοιπόν, αὐτή ή ὁρμονική ἀναστάτωση, σέ συνδυασμό μέ τήν διανοητική πιά ἀπογείωση κατά την οποία ἀρχίζει οἱ ἔφηβος νά σκέφτεται πιά πολύ καί διαφορετικά ἀπ' ὅσο τό παιδί, οἱ συνδυασμοί αὐτός φέρνει πλέον τό ἀνοιχτό ἐνδιαφέρον. Ταυτόχρονα ἀρχίζει καί η σεξουαλική διέγερση πού μπορεῖ νά ἔχει οἱ ἔφηβος καί εἶναι ἰκανός καί γιά σεξουαλική πράξη, φέρνει τό συναίσθημα του ἔρωτα, τό ὅποιο, ὅπως εἶδαμε, ὑπάρχει σέ ὑποτυπώδη μορφή καί νωρίτερα, ἀλλά τώρα πιά μπορεῖ νά γίνει πολύ πιά δυνατό, κι ἔχουμε πιά τήν ήλικία στην ὅποια συνάπτονται καί σχέσεις καί δεσμοί.

Μιλᾶμε ἐπομένως, ὅταν ἀναφερόμαστε στην διαφυλική ἀγωγή, γιά ὅλο αὐτό τό φάσμα τῶν συμπεριφορῶν τῶν μεγαλύτερων, γονέων ἀλλά καί ἄλλων, ἐκπαιδευτικῶν, κληρικῶν κ.τ.λ., οἱ οποίες περιλαμβάνουν τό πῶς στεκόμαστε ἀπέναντι σ' αὐτό τό φαινόμενο σ' ὅλες αὐτές τί φάσεις τῶν παιδιῶν καί τῶν ἐφήβων. Βέβαια οἱ κύριος λόγος πέφτει στους γονεῖς, ἀλλά κι ἐμεῖς νομίζω ὅτι χρειάζεται νά γνωρίζουμε τίς βασικές ἀρχές της, διότι θά μᾶς θέσουν ἐρωτήματα τά παιδιά καί οἱ ἔφηβοι. Ἀλλά καί ἐκτός ἀπό τά ἐρωτήματά τους θά τοποθετηθοῦμε ἐμεῖς ἀπό μόνοι μας, θά τοποθετηθοῦμε στην κατήχηση, θά τοποθετηθοῦμε στην ποιμαντική συμβουλή πού δίνουμε κατά τήν ἐξομολόγηση κ.τ.λ. και ἐκεῖ ἔχει σημασία ποιά θεολογία πρεσβεύουμε. Δηλαδή συγχωρέστε νά πῶ, δέν θεωρῶ αὐτονόητο ὅτι ὅλοι οἱ πνευματικοί πρεσβεύουν μία σωστή θεολογία γύρω ἀπό τίς διαφυλικές σχέσεις. Αὐτή εἶναι ή ἐντύπωσή μου. Μερικές φορές μάλιστα ὅσο πιά στρεβλή εἶναι αὐτή ή θεολογία τόσο πιά ὀρθόδοξη θεωρεῖται. Αὐτό εἶναι ἕνα τεράστιο θέμα τό ὅποιο ή Ἐκκλησία γενικῶς δέν τό ἀντιμετωπίζει, δηλαδή κλείνει τά μάτια, δέν θέλει νά πάρει θέση. Κι ἔχουμε ἄλλες θλιβερές συνέπειες στην πορεία.

Έπομένως ή στάση μας εξαρτάται από τούς έξής παράγοντες: α) ποιά θεολογία πρεσβεύουμε περί τοϋ θέματος, β) ποιά είναι ή προσωπική μας στάση ως προσώπων άπέναντι στό θέμα αυτό καί πόσο ώριμα αντιμετώπισουμε έμεϊς αυτό τό θέμα, τί κάναμε στή δική μας πορεία, στή δική μας ζωή, στό δικό μας γάμο τώρα, γ) ή γνώση, δηλαδή αν γνωρίζουμε τί σημαίνει έφηβεία, τί σημαίνουν τά διάφορα στάδια. Άπό τό νόημα τής έφηβείας θά άντληφθοϋμε γιατί ό έφηβος παίρνει τήν Α ή τή Β στάση στό ζήτημα αυτό, γιατί υπάρχει αυτή ή η άλλη συμπεριφορά στό έρωτικό θέμα από τόν έφηβο.

Θά φέρω μερικά παραδείγματα γι' αυτό τό τελευταϊο. Σέ αντίθεση μέ ό,τι κάποιοι κληρικοί καί χριστιανοί πιστεύουν, τό έρωτικό θέμα καί οί έρωτικές συμπεριφορές δέν ένεργοποιεϊται στους έφήβους μέ μόνο κίνητρο τή σεξουαλική έλξη. Δηλαδή νά τό πω άλλιώς, δέν είναι ό έφηβος καί ό άνθρωπος γενικά άπλως ένα σεξουαλικό μηχάνημα τό όποιο φλέγεται καί ζητάει ικανοποίηση. Πολλές σεξουαλικές συμπεριφορές όφείλονται σέ καθαρά ψυχολογικά κίνητρα, άκριβως έπειδή ή σεξουαλικότητα είναι κάτι τό όποιο συμπλέκεται μέ όλη τήν προσωπικότητα, μέ τό σύνολο τής προσωπικότητας, έπηρεάζει καί έπηρεάζεται. Έντάσσεται μέσα σέ ένα γενικότερο σύνολο. Άλλιως υποτιμάμε τόν άνθρωπο ό,τι είναι ένα όν τό όποιο άπλως ενδιαφέρεται για τήν σεξουαλική έπαφή.

Θά αναφέρω λοιπόν κάποια πιθανά τέτοια κίνητρα έρωτικων καί σεξουαλικων συμπεριφορων, για τούς έφήβους πάντα μιλώντας αλλά μερικά από αυτά ισχύουν καί για μεγαλύτερους.

Τό ένα είναι ή αναζήτηση μίας ταυτότητας. Ό έφηβος αναζητάει τήν ταυτότητά του, τό ποιός είναι, πράγμα που ενίστε τον κάνει λίγο μπερδεμένο: είμαι παιδί ή μεγάλος; Τό νά έπενδύσει στον έρωτα καί στή σεξουαλικότητα τον κάνει νά αισθάνεται μεγάλος, ό,τι δέν είναι πιά παιδί. Αυτό τοϋ δίνει ένα αίσθημα ταυτότητας. Μπήκε στον κόσμο των μεγάλων, μπορεί νά έχει σεξουαλική ζωή, μπορεί νά διαθέσει τον έαυτό τοϋ όπως θέλει. Τοϋ δίνει τό αίσθημα ό,τι δέν είναι πιά παιδί καί ότι αλλάζει, αποκτάει ταυτότητα δική του πού τήν όρίζει αυτός, καί ή ταυτότητα αυτή έπίσης είναι άντρική ή γυναικεία.

Ένα δεϋτερο κίνητρο είναι νά αναζητήσσει κάποιος έρωτικό δεσμό, καί σεξουαλική ζωή για νά πάρει αγάπη. Αυτό είναι κάτι τό όποιο ισχύει καί στους μεγάλους. Πολλές φορές καί οί ενήλικες καταφεύγουν στή σεξουαλική έπαφή μέ τόν σύζυγο ή τή σύζυγο για νά πάρουν αγάπη. Δέν είναι ή σεξουαλική πίεση πού τό κάνει για πολλούς. Βέβαια

ξέρουμε, παρενθετικά τό λέω αυτό, ότι δέν θά έπρεπε νά εἶναι ὁ ἄνδρος ὁ ἄνδρος ὁ ἄνδρος, ἀλλά ὁ ἄνδρος εἶναι ἄνδρος καί γιά μερικά ζευγάρια δυστυχῶς εἶναι ὁ ἄνδρος, δέν ἔχουν καμία ἄλλη ἐκδήλωση ἀγάπης παρά μόνο αὐτή τή στιγμή. Αὐτό ἰσχύει γιά τόν ἔφηβο ἔπίσης. Ἄν αἰσθάνεται ὅτι δέν ἔχει πάρει ἀρκετή ἀγάπη ἀπό τούς γονεῖς του ἢ ἀπό τούς φίλους του καί δέν εἶναι ἀρκετά ἀποδεκτός, τό νά βρεῖ νά κάνει μία σχέση ἢ ὁποῖα τόν ἰκανοποιεῖ καί αἰσθάνεται ὅτι παίρνει ἀγάπη εἶναι σπουδαῖο, μεγάλο ἐπίτευγμα.

Ἄλλο κίνητρο, τό στήριγμα σέ δύσκολες καταστάσεις. Ὑπάρχουν ἔφηβοι καί νέοι οἱ ὁποῖοι ἐκ τῶν ὑστέρων ὁμολογοῦν ὅτι στήν τάδε δύσκολη φάση τῆς ζωῆς τους στηρίχθηκαν ἀπό τή σχέση πού εἶχαν. Δηλαδή ὑπάρχουν καί σχέσεις πού ἔχουν ἀποσοβήσει αὐτοκτονίες. Ἄλλο τώρα πού ὀρισμένες σχέσεις μπορεῖ νά ὀδηγήσουν σέ ἀπόπειρες αὐτοκτονίας, λόγω ἀπογοητεύσεων, καί αὐτό μπορεῖ νά ἰσχύει. Μιᾶμε ὁμως τώρα γιά τά κίνητρα πού ὀδηγοῦν σέ μία τέτοια σχέση.

Ἐπίσης ἄλλα κίνητρα εἶναι πιό χαμηλά, κατώτερης ποιότητας: μπορεῖ εἶναι ἀπλῶς ἡ ἔνταξη σέ μία ὁμάδα, νά γίνει ἀποδεκτός, νά μήν διαφέρει ἀπό τούς ἄλλους. Τό κίνητρο γιά σεξουαλική ἐπαφή ἔπίσης μπορεῖ νά εἶναι ἀπλά ἡ θλίψη. Ἐνας μελαγχολικός ἔφηβος πού δέν παίρνει χαρά αἰσθάνεται ὅτι μόνο μ' αὐτό θά πάρει χαρά. Μπορεῖ νά εἶναι ἡ ἀνία, ἡ πλήξη. Δηλαδή θέλω νά πῶ, ὑπάρχουν πάρα πολλά κίνητρα πού συνδέονται μέ ὄλον σφαιρικά τόν ψυχισμό τοῦ ἀνθρώπου καί δέν ἐξαντλοῦνται μόνο στό καθαρά καί μηχανιστικά σεξουαλικό.

Ἐχοντας λοιπόν ὅλα αὐτά ὑπόψη, ποιές θά μποροῦσε νά εἶναι κάποιες κατευθυντήριες γραμμές γι' αὐτό πού ὀνομάζουμε ἐκπαίδευση καί ἀγωγή πάνω στίς διαφυλικές σχέσεις;

Θά τίς συνοψίσω ἐν συντομία καί μετά στή συζήτηση θά βγάλουμε κι ἄλλα πορίσματα μαζί. Τό ἕνα εἶναι νά μεταδώσουμε στά παιδιά καί στούς ἐφήβους μία σωστή θεολογική τοποθέτηση γύρω ἀπό αὐτό τό θέμα. Τί εἶναι ὁ ἔρωτας καί ἡ σεξουαλική ζωή, γιά ποῖο λόγο ὑπάρχουν, καί πῶς μᾶς καλεῖ ὁ Θεός νά μετέχουμε σ' αὐτά τά ὁποῖα μᾶς δῶρισε. Ἐδῶ ἔχει σημασία νά τονίσουμε τό εὐχαριστιακό στοιχεῖο, δηλαδή ἀνάγοντας ὅλα σ' Αὐτόν, τίποτα δέν εἶναι δικό μας ἀπόκτημα ἀλλά ὅλα συνδέονται μ' Αὐτόν. Δέν αἰσθάνομαι, τό ξαναλέω, ὅτι αὐτό εἶναι κάτι πού περνάει σήμερα στούς νέους ἀπό τούς χριστιανούς γονεῖς τους. Πολλοί χριστιανοί γονεῖς βιώνουν τή σεξουαλικότητα ὡς κάτι ἀπλά ἀνεκτό. Καί ξέρουν βέβαια ὅτι δέν εἶναι γιά νά τό ἐξομολογηθοῦν μετά, ἀλλά κατά βάθος ἔχουν ἔνοχες ὅταν τό ζευγάρι συνευρίσκεται καί ἴσως

καί αρκετοί από ἐμᾶς τούς κληρικούς νά τό βιώνουμε ἔτσι. Λοιπόν, πρέπει νά γίνεται μία σωστή θεολογική τοποθέτηση ἢ ὁποία θά περάσει καί στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή στήν προσέγγιση τῶν νέων, στήν κατήχηση, στην ποιμαντική ἐπαφή.

Μία δεύτερη ἀρχή γι' αὐτήν τήν ἀγωγή τῶν διαφυλικῶν σχέσεων εἶναι ἐμεῖς πού τήν ἀσκοῦμε νά ἔχουμε ξεκαθαρίσει αὐτό τό θέμα μέσα μας, ὄχι μόνο θεολογικά ἀλλά πώς τά πᾶμε γενικότερα μέ τό θέμα αὐτό. Δηλαδή πόσο μεγάλη καί πόσο ὑγιής εἶναι ἡ ἱκανότητά μας νά ἀγαποῦμε, σ' αὐτή τή συγκεκριμένη ἀγάπη, τήν ἐρωτική, τή συζυγική. Πῶς συνδέεται τό θέμα αὐτό, ἡ σεξουαλικότητα δηλαδή, μέ τήν ἀγάπη; Συνδέονται αὐτά ἢ τά ἔχουμε ἀποσυνδέσει; Δηλαδή μποροῦμε νά ἀγαπᾶμε χωρίς σεξουαλική ἐπαφή ἢ μποροῦμε νά ἔχουμε σεξουαλική ἐπαφή χωρίς νά ἀγαπᾶμε;

Αὐτός εἶναι ἕνας διαχωρισμός πού γίνεται ἀρκετά στίς γυναῖκες. Ὑπάρχουν γυναῖκες μέ ἀρκετά μπλεξίματα στην χριστιανική ἀγωγή πού πῆραν, οἱ ὁποῖες τά ἔχουν ἀποσυνδέσει αὐτά. Δηλαδή τόν ἄντρα τους τόν ἀγαποῦν καί τόν προσέχουν, τόν φροντίζουν ἀλλά δέν μποροῦν νά λειτουργήσουν ἐρωτικά μαζί του· μποροῦν νά λειτουργήσουν, ὁμως, μέ κάποιον ἄλλον ἂν βρεθεῖ ποτέ στό δρόμο τούς χωρίς νά τόν ἀγαποῦν ὅπως τόν ἄντρα τους. Κι ἔτσι ἔχουν ξεφύγει μερικές γυναῖκες κι ἔκαναν δεσμούς παράλληλους ὅταν τίς συγκίνησε ἐρωτικά κάποιος ἄλλος. Σάν νά εἶναι διχασμένες δηλαδή, ὑπάρχει ἕνας καθωσπρέπει ἑαυτός στό σπίτι κι ἕνας πιά ζωηρός ἑαυτός ἐκτός. Καί πολλές παραμένουν στίς φαντασιώσεις μόνο· σάν νά μήν ταιριάζει στή γυναῖκα ἡ εἰκόνα τῆς καλῆς γυναῖκας, νοικοκυρᾶς, συζύγου, ἀφοσιωμένης, μέ τήν εἰκόνα τῆς γυναῖκας ἢ ὁποία ἔχει σεξουαλική ζωή καί ἐνέργεια. Αὐτά τά δύο παραμένουν ἀποσυντονισμένα καί νομίζω ὅτι αὐτό ἔχει νά κάνει μέ τήν πολύ αὐστηρή ἐρωτική ἀγωγή τήν ὁποία παίρνουν οἱ γυναῖκες εἰδικά. Καί ἐν πολλοῖς ὑπεύθυνες γι' αὐτό εἶναι οἱ γυναῖκες, δηλαδή οἱ manάδες ἢ οἱ γιαγιάδες ἐπηρεάζουν τά κορίτσια ἔτσι. Ἀντιλαμβάνεστε γιατί τό λέω αὐτό, γιατί αὐτό τό πράγμα, ὅταν ὑπάρχει, κάνει εὐάλωτο τόν ἄνθρωπο στήν ἐξωσυζυγική σχέση, γι' αὐτό τό λέω.

Ἄλλα ἐρωτήματα πού μποροῦμε νά θέσουμε στόν ἑαυτό μας γιά τή δική μας ἐρωτική ζωή, γιατί ἀπό ἐκεῖ ἐξαρτᾶται τί θά μεταδώσουμε: πόσο λειτουργεῖ ἡ σχέση μέ τή γυναῖκα μου σάν κοινό μοῖρασμα, σάν ἄνοιγμα; Μήπως παραμένω κλειστός στό δικό μου κόσμον ἀλλά μᾶς ἐνώνει ἀπλά ἡ σεξουαλική ἐπαφή πότε πότε; Κοινωνοῦν οἱ δύο προσωπικότητες, οἱ δύο ψυχές, ὑπάρχει ἡ ἱκανότητα νά μοιράζομαι; Αὐτό γιατί τό ἀναφέρω; Διότι καταρχήν εἶναι τό φυσικό της

σεξουαλικότητας να υπακούει και να υποτάσσεται σ' αυτήν την συναισθηματική ένότητα του ζευγαριού και όχι να αυτόνομεϊται από αυτήν. Άλλά τό λέω έπειδή είδικά ζοϋμε σέ μία έποχή πού υπάρχουν πάρα πολλές έξαρτήσεις. Προσφέρεται για έξαρτήσεις ή έποχή μας, για έθιστικές συμπεριφορές, οι οποίες συνήθως παρατηροϋνται σέ ανθρώπους οι όποϊοι έχουν κάνει αυτήν την άποσύνδεση, δηλαδή δέν εϊναι ικανοί να μοιραστοϋν δέν εϊναι ικανοί να λειτουργήσουν, να έρθουν κοντά μέ τόν άλλον. Τό κοντά τό φοβοϋνται, σεξουαλική ζωή μπορεί να έχουν αλλά δέν έρχονται ψυχικά κοντά. Αύτοί οι άνθρωποι μπορεί να έξαρτηθοϋν από την ίδια τή σεξουαλικότητα· δηλαδή έχουμε ανθρώπους οι όποϊοι εϊναι έξαρτημένοι από τή σεξουαλικότητα στό διαδίκτυο, από την παρακολούθηση τέτοιων ταινιών, εϊναι άνθρωποι πού συνήθως δέ μποροϋν να έρθουν κοντά, να άνοιχτοϋν.

”Η, αν εϊναι νέοι πού δέν έχουν άκόμα σύζυγο, ενδέχεται να έχουν τό άγχος να έρθουν κοντά, να άνοιχτοϋν, δηλαδή προτιμάνε μία άσφαλή άπόσταση από τό άλλο φύλο. Οπότε στό χώρο τής πορνογραφίας, έπειδή έλέγχει ό άλλος την άπόσταση, τή ρυθμίζει αυτός κατά βούληση, τοϋ δίνει λοιπόν διπλή εύχαρίστηση: τή σεξουαλική και την εύχαρίστηση πού έχει αυτός τόν έλεγχο. Δηλαδή υπάρχουν άνθρωποι πού έχουν μεγάλη δυσκολία για να έλθουν κοντά μέ τόν σύντροφό τους έπειδή δέν θά έχουν τόν έλεγχο, οπότε αυτοί ρέπουν προς έθιστικές συμπεριφορές.

Και αν δέν πάρει αυτή τή μορφή ή έθιστική συμπεριφορά τών σεξουαλικών έρεθισμάτων μπορεί να πάρει άλλες μορφές. ”Ετσι λοιπόν υπάρχουν και κληρικοί και παπαδιές πού μπορεί να εϊναι έξαρτημένοι από τό φαγητό, να έχουν έθιστική συμπεριφορά μέ τό φαγητό ή μέ την τηλεόραση, να βλέπουν τηλεόραση συνέχεια για να ήρεμοϋν από την ένταση και τό άγχος, να μήν μποροϋν να τή στερηθοϋν για λίγο, υποφέρουν άμα στή στερηθοϋν. ”Η γίνονται αυτό πού λένε στά άγγλικά *workalcoholic*, έξαρτημένοι μέ τή δουλειά τους· εκεί εϊναι άκόμη πιο δύσκολο να τό καταλάβεις διότι εϊσαι στό ιερό έργο τοϋ Θεοϋ και οι άνθρωποι ώφελοϋνται, σου πλέκουν τό έγκώμιο, σέ δοξάζουν κ.τ.λ. και στην πραγματικότητα δέν μπορείς να έρθεις κοντά μέ τή γυναίκα σου, να μοιρασεϊς, λείπει αυτό τό πράγμα. Δηλαδή όπου βλέπουμε έξαρτητικές συμπεριφορές (που συμβαίνουν και σέ ενήλικες ανθρώπους υπεράνω πάσης υποψίας όπως εϊμαστε έμεϊς), να άναζητοϋμε (χωρίς να εϊναι υποχρεωτικό αυτό) και τό ένδεχόμενο να υπάρχει μία δυσκολία στην έγγύτητα τοϋ ζευγαριού.

Μετά ένα πολύ βασικό θέμα, επίσης μία άλλη βασική αρχή όταν μιλάμε για διαφυλική άγωγή είναι τό μεγάλο ζήτημα τής αφιέρωσης, δηλαδή τοῦ μοναχοῦ, τοῦ ἀγάμου, τής μοναχῆς, τής ἀγαμης. Θά ἔρθουμε σέ ἐπαφή μέ τέτοια φαινόμενα, ἀκόμη και ἂν δέν εἴμαστε οἱ ἴδιοι ἀγαμοί, θά ἔρθουμε σέ ἐπαφή μέ νέους οἱ ὁποῖοι θά μᾶς ἐξωτερικεύσουν μία τέτοια ἐπιθυμία.

Ἐπειδή στήν Ἑλλάδα, κατά τή γνώμη μου, ὅποιος θέλει νά γίνει μοναχός γίνεται, καί ὅποιος θέλει νά γίνει παπάς γίνεται, αὐτό εἶναι ἄλλη πονεμένη ἱστορία, πρέπει νά προσέξουμε πάρα πολύ τό ζήτημα αὐτό. Κι ἐκεῖ ἔχει πολλή σημασία νά ἔχουμε ὑπόψη τί σημαίνει φυσιολογική ἐφηβεία, ποιά εἶναι τά στάδιά της κι οἱ ἀπαιτήσεις της καί τά ὀρόσημα μίας φυσιολογικῆς ἐφηβείας, διότι μέ βάση αὐτά τά κριτήρια θά μπορούμε νά ἀντιληφθοῦμε ἐάν ἡ ἐπιθυμία ἐνός νέου, μίας νέας γιά μοναχική ἀφιέρωση εἶναι ὑγιής ἢ ὄχι. Εν συντομία σᾶς λέω ὅτι ὑπάρχουν ἀρκετές τέτοιες ἐπιθυμίες κι ἔχουν ἤδη γίνει μοναχοί ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀνίκανοι νά πλησιάσουν τό ἄλλο φύλο καί νά μοιραστοῦν μαζί του, φοβοῦνται τήν ἐγγύτητα ἢ κι ἂν ἔρθουν κοντά εἶναι τόσο ναρκισσιστές, τόσο ἐγωκεντρικοί, πού δέν δίνουν ἀλλά μόνο παίρνουν. Λοιπόν, ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού φόρεσαν τό ράσο τής μοναχικῆς ἀφιέρωσης ἀπό φόβο γιά τό ἄλλο φύλο, ἀπό τό φόβο τής ἐγγύτητας. Κι αὐτό εἶναι τραγικό γιατί δέν ἔγιναν μοναχοί ἐπειδή τοὺς τράβηξε κάτι ἀλλά γιατί τοὺς ἐδίωξε κάτι ἀπό ἄλλοῦ. Εἶναι ἄλλο πράγμα νά πᾶς κάπου ἐπειδή σέ ἐλκύει, γιατί τό ἀγαπᾶς, σού μιλάει στήν ψυχή, καί ἄλλο πράγμα ἐπειδή φεύγεις ἀπό κάτι ἄλλο πού φοβᾶσαι. Ἐκεῖ μετά δέν θά εὐτυχήσεις κι ἔχουμε τέτοιες περιπτώσεις, γνωρίζω προσωπικά περιπτώσεις πού μετά ἀπό χρόνια ἐμφανίζουν δράματα.

Λοιπόν, αὐτό τό θέμα δέν τό προσέχουμε γιά πολλούς λόγους, ἐπειδή ἴσως δέν ξέρουμε τί σημαίνει ἐφηβεία, ἐπειδή ἔχουμε αὐτή τήν ἐσφαλμένη ἀντίληψη ὅτι κάθε ἰδέα περί μοναχισμοῦ εἶναι ἀπό Θεοῦ, ἐπειδή βιαζόμαστε νά κουκουλώσουμε ἕναν ἄνθρωπο μέσα στό σχῆμα δῆθεν γιά νά μήν χαλάσει καί μολυνθεῖ στόν κόσμο, (πού ἂν εἶναι μία πραγματικά ἐκ Θεοῦ ὄριμη ἰδέα μοναχισμοῦ νομίζω ὅτι μέ τά χρόνια δέν θά χαθεῖ ἀλλά θά ἐξελισσεται καί θά προοδεύει). Κι ἂν ἕνας ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά ἀντέξει τόν κόσμο στόν ὁποῖο ζῆ, δέν νομίζω ὅτι θά μπορεῖ νά ἀντέξει τίς συνθηκῆς στό μοναστήρι μέ τόν πόλεμο πού θά ἔχει ἀπό τόν πονηρό ἐκεῖ.

Ὅλο αὐτό εἶναι ἕνα ζήτημα πού ἐντάσσεται στό σημερινό θέμα, δηλαδή ὁ ἄνθρωπος πού θέλει νά γίνει μοναχός ἢ μοναχή δέν θά πρέπει νά ἔχει πρόβλημα μέ τόν ἔρωτα, νά τό πῶ ἔτσι. Θά πρέπει νά

έχει ένα ισχυρότερο έρωτα. Είτε τό κίνητρο είναι ότι φοβᾶμαι τόν κόσμο καί πάω νά κουρνιασώ σ' ένα προστατευμένο μέρος όπου δέν θά συναντῶ τό ἄλλο φύλο επειδή με αγχώνει, είτε τό κίνητρο είναι ότι θέλω νά ἐξελιχθῶ γιά νά δοξάσω τήν Ἐκκλησία μέ τίς ικανότητές μου, σημασία έχει ότι δέν λειτουργεῖ ὁ έρωτας τοῦ Θεοῦ. Αυτό είναι τό μοναδικό κίνητρο, αυτό θά 'πρεπε νά είναι γιά τόν μοναχισμό. Δηλαδή ὁ μοναχός δέν πρέπει νά έχει πρόβλημα μέ τόν έρωτα ἀλλά πρέπει νά έχει έναν έρωτα ισχυρότερο ἀπό τόν ἀνθρώπινο έρωτα.

Μόνο έτσι, γιατί ὁ μοναχός ἢ ἡ μοναχή ἀργότερα θά δεῖ διάφορα πράγματα, θά δεῖ καί τό ζευγαράκι πού θά μπεῖ στό μοναστήρι χέρι-χέρι καί δέν θά είναι καί πολύ σεμνά ντυμένη ἢ κοπέλα (καί μπορεῖ κάποια στιγμή μέ ἀγάπη νά κάνει μία ὑπόδειξη πώς πρέπει νά ντύνονται ὅταν πᾶνε στό μοναστήρι) ἀλλά ἡ κίνηση πού θά νιώσει μέσα του δέν θά πρέπει νά είναι κίνηση ἀποστροφῆς ἢ πανικός γιά τόν ἑαυτό του, ἀλλά θά πρέπει νά είναι μία κίνηση εὐχαριστίας στό Θεό γιατί ὑπάρχει σήμερα ἡ ἀγάπη καί αὐτοί οἱ ἀνθρωποι νά πού λειτουργοῦν αὐτό τό δῶρο τοῦ Θεοῦ. Δηλαδή μόνο ἂν ἀποκτήσουμε μοναχούς οἱ ὁποῖοι χαίρονται τή δική τους ζωή ἀλλά χαίρονται καί τή ζωή τῶν ἄλλων, μόνο έτσι νομίζω ότι θά ἔχουμε έναν μοναχισμό ὁ ὁποῖος θά πατάει στά πόδια τοῦ θεολογικά καί ἐκκλησιολογικά. Αὐτός ὁ μοναχισμός μπορεῖ νά περιλαμβάνει τό 1/3 τῶν μοναχῶν πού είναι σήμερα ἀλλά ἄς εἴμαστε ἔτοιμοι καί γι' αὐτό· δέν είναι ἀνάγκη νά ἔχουμε πολλούς, ἀρκεῖ νά ἔχουμε σωστούς μοναχούς ὁμως.

Ἴσως πρέπει νά σταματήσω τώρα γιά νά συζητήσουμε. Αὐτό πού θά 'θελα νά δείξω σήμερα είναι ότι ἡ ἀγωγή πού κάνουμε στούς νέους γύρω ἀπό τό θέμα τῶν δύο φύλων βρίσκεται μέσα στόν πυρήνα τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ γίνεσθαι, στόν πυρήνα τῆς θεολογίας μας, δηλαδή καθορίζει τί εἶδους Ἐκκλησία εἴμαστε. Αποτελεῖ κεντρικό θέμα ὁ έρωτας γιά τόν ἀνθρωπο. Εἶχα διαβάσει κάπου έναν ὀρισμό τοῦ πουριτανισμοῦ. Πουριτανός είναι αὐτός ὁ ὁποῖος ἐνοχλεῖται ἀπό τό γεγονός ότι αὐτή τή στιγμή κάποιοι ἀνθρωποι κάπου ἄλλοῦ χαίρονται. Είναι ένας ιδιόρρυθμος ὀρισμός γιατί δέν περιορίζεται στό νά πεῖ ότι είναι αὐστηρός πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἢ ὑποτιμάει τό σῶμα ἢ τόν έρωτα κ.τ.λ. ἀλλά ἀποκαλύπτει ότι στό βάθος της αὐτή ἡ στάση περιέχει ένα εἶδος μισανθρωπίας.

Ὁ Ντοστογιέφσκι λέει, διά στόματος τοῦ σᾶρετς Ζωσιμᾶ στούς Ἀδερφούς Καραμάζωφ, ότι «ὁποῖος ἀγαπάει τοὺς ἀνθρώπους ἀγαπάει καί τή χαρά τους». Τό κριτήριο ἂν ἀγαπᾷς τοὺς ἀνθρώπους είναι νά ἀγαπᾷς καί τή χαρά τους. Λοιπόν αὐτό ἀπό τήν ἄλλη πλευρά δέν

σημαίνει λαϊκισμό· ίσα ίσα που τό θέμα τοῦ ἔρωτα ἔχει γίνει πεδίο πανωλεθρίας πολλῶν ἀνθρώπων. Ἐχω μία θεωρία φτιάξει, ὅτι ἡ ἐλευθεριότητα στήν ὁποία ζῆ ὁ κόσμος σήμερα γύρω ἀπό τά σεξουαλικά εἶναι ἀποτέλεσμα μίας περιόδου αἰώνων κατά τήν ὁποία ὁ χριστιανισμός στήν Εὐρώπη αὐτό τό θέμα τό τυράννησε. Αν διαβάσει κανείς συγκεκριμένα στοιχεῖα τῆς Μεσαιωνικῆς Ἱστορίας θά δεῖ πώς στάθηκε ὁ χριστιανισμός καί ἡ ἐκκλησία ἀπέναντι στή σεξουαλικότητα. Αὐτά κατόπιν εἰσήχθησαν σ' ἐμᾶς κάποια στιγμή καί θεωρήθηκαν ὀρθόδοξα. Μόνο τότε μπορούμε νά καταλάβουμε γιατί τέτοια σεξουαλική ἀπελευθέρωση πού φτάνει σέ ἀκρότητες.

Λοιπόν νομίζω ὅτι αὐτό θά ἔπρεπε νά μᾶς ὀδηγήσει σέ μία μετάνοια· ἀπό τήν ἄλλη βέβαια ἔχουμε ὑποχρέωση καί ἀποστολή νά ἐπισημαίνουμε στούς νέους ἀνθρώπους τούς κινδύνους αὐτῆς τῆς ἐλευθεριότητας γιατί ἀκριβῶς μία τέτοια κατάσταση βγάζει τόν ἄνθρωπο ἀπό τήν πραγματική του ὑπόσταση, παύει νά εἶναι πρόσωπο. Ὅταν ἡ ἀναζητήσή του γίνεται μόνο για τήν ἀπρόσωπη εὐχαρίστηση, ὁ ἄνθρωπος παύει νά εἶναι πρόσωπο, χάνει τήν ταυτότητά του, τό ποιός εἶναι. Ἀκόμα κι ὅταν δέν ἀναζητάει τήν ἀπρόσωπη σεξουαλικότητα, ἀλλά κάνει δεσμούς, πού ὑποτίθεται ὑπάρχει ἀγάπη, ἀλλά κάνει τόν ἕναν μετά τόν ἄλλο ἀπό φόβο νά μή μείνει μόνος του, αὐτός νομίζει ὅτι δέν ὑπάρχει πρόβλημα γιατί ἀγαπάει κάθε φορά αὐτόν μέ τόν ὁποῖο εἶναι, ἀκόμη καί αὐτό πρέπει νά τοῦ ἐπισημανθεῖ, ὅτι στήν πραγματικότητα στρέφεται πρὸς τόν ἄλλον ἀκριβῶς ἀπό τήν ἀγωνία τῆς μοναξιᾶς καί δέν μπορεῖ νά μείνει μέ τόν ἑαυτό του καί ἔτσι δέν μπορεῖ νά βρεῖ τόν ἑαυτό του. Δηλαδή αὐτοί εἶναι ἄνθρωποι πού τό κέντρο βάρους τους μονίμως εἶναι ἔξω ἀπό αὐτούς, δέν εἶναι μέσα στόν ἑαυτό τους, δέν καταλαβαίνουν τί τούς γίνεται, ἀπλά χρειάζονται κάποιον γιά νά ἀποκοτῶν μία ταυτότητα ἢ για να στηρίζονται διαρκῶς.

Ὅποτε ἔχουμε πολλά νά ποῦμε πρὸς αὐτή τήν κατεύθυνση ἀλλά καί πρὸς τήν ἄλλη νομίζω ὅτι εἶναι διμέτωπος ὁ ἀγώνας μας. Ἐχουμε νά καταπολεμήσουμε καί τόν ἐκκλησιαστικό πουριτανισμό καί τήν σεξουαλική ἐλευθεριότητα τοῦ σημερινοῦ κόσμου, ἡ ὁποία βέβαια μέ τήν τεχνολογία ἔχει γίνει πάρα πολύ ἐπικίνδυνη. Εἶναι δύσκολος ὁ δρόμος αὐτός ἀλλά ἡ ἀλήθεια ἔτσι εἶναι, τό εὐκόλο εἶναι οἱ ἀποκλίσεις ἀπό ἐδῶ καί ἀπό κεῖ.

-Νιώθω ὅτι τό θέμα τῆς διαχείρισης τῆς σεξουαλικότητας, μέ ὅλα αὐτά τά δεδομένα πού εἶπατε, στήν Ἐκκλησία ἔχει μείνει πίσω

δεκαετίες. Δηλαδή ο κάθε πνευματικός χειρίζεται αυτά τα ζητήματα ανάλογα με τό πόση φώτιση και έμπειρία έχει, ή τί απόψεις έχει, αλλά ένώ ο κόσμος έχει αλλάξει σέ τεράστιο βαθμό, έμεϊς μιλάμε μέ όρους μίας άγροτικής κοινωνίας ή όποία έχει παρέλθει. Καί δέν τό λέω θεωρητικά αυτό. Πρακτικά, έχοντας κάποια παιδάκια στό καθηγητικό τά όποία τά ξέρω από 5 χρονών και τώρα είναι έφηβοι, μιλάω τώρα κυρίως για τά παιδιά των έκκλησιαστικών οικογενειών, συνειδητοποιώ ότι αυτά πού είπε ο π. Βασίλειος εκφράζουν κάποιες μάχες φοβερές πού γίνονται μέσα τους και στην οικογένειά τους για τό πώς αντιμετωπίζουν τό διαδίκτυο, ότι 10 χρονών έχουνε δεϊ πράγματα πού έμεϊς μπορεί νά μήν τά είδαμε και ποτέ ή νά τά είδαμε μετά τά 20. Τό γεγονός ότι τούς αναγκάζει τό ίδιο τό περιβάλλον τό σχολικό νά κάνουν σχέσεις μεταξύ τους και όταν ένα παιδί δέν κάνει τό περιθωριοποιούν. Καί σ' όλα αυτά ή Έκκλησία δέν έχει καμία παιδεία και μιλάμε μέ όρους λές και ζοϋμε σέ μία κοινωνία... Συνεπώς νομίζω ότι και διάλογος λείπει σέ τεράστιο βαθμό, αλλά και γνώση πού ο καθένας μπορεί νά τήν πάρει προσωπικά.

Έγώ ήθελα νά κάνω δύο έρωτήσεις. Η πρώτη έχει να κάνει μέ τό πόσο πολύ διαστρέφει τήν προσωπικότητα ενός παιδιοϋ πού στην ΣΤ' δημοτικού βλέπει πράγματα πού δεν είναι νά τά δεϊ ένας ανήλικος, πού ήδη στην Α και Β' Γυμνασίου κρυφά από τούς γονείς του μπαίνει άσταμάτητα στό διαδίκτυο και βλέπει άκραία πράγματα, γιατί είναι πάρα πολύ εύκολο νά τά δεϊς και χωρίς νά πληρώσει, χωρίς δηλαδή οι γονείς νά δοϋνε κάποια κάρτα έπιβαρυμένη, μπορεί νά δεϊ ό,τι θέλει. Πώς επηρεάζεται ή προσωπικότητα του ανθρώπου και τί είδους ποιμαντική θά μπορούσε νά έχει κανείς μέ βάση αυτό σέ έναν άνθρωπο πού νιώθεις ότι για ένα χρονικό διάστημα τουλάχιστον αυτό τό παιχνίδι είναι χαμένο, δηλαδή θά εξακολουθήσει νά βλέπει αν τό φορτώσεις ένοχή άπλως θά κρυφτεί από τούς γονείς του. Έάν προσπαθήσεις νά του συμπαρασταθείς και νά πᾶς μ' έναν διάλογο πάλι, νιώθεις ότι θά τό κάνει κρυφά· σέ έκτιμᾶ, σέ έμπιστεύεται, θά στό πεϊ κάποιες φορές αλλά θά εξακολουθήσει νά τό κάνει. Καί πόσο πολύ αυτό επηρεάζει τίς σχέσεις μεταξύ τους, πιά γιατί νιώθω κάποια παιδάκια εκεί πού πάνε στην Β' Γυμνασίου σαν νά έχουν αφήνιάσει. Εϊδα μία καμπύλη, ᾶς τό ποϋμε έτσι, τά παιδιά πού αφήνιάσανε στην Β' Γυμνασίου (μεταξύ των όποιων υπάρχουν και παιδιά ιερέων και χριστιανικών οικογενειών πολύ θερμών, τα όποια κρύβονται άκόμη περισσότερο από τίς οικογένειές τους) κάπου στό Λύκειο νά ήσυχάζουν, κάνανε κάποιο κύκλο, κάνανε κάποιες σχέσεις, άποτύχανε, φοβηθήκανε, τραβηχτήκανε και κάπως ήσυχάζουν. Άλλά νιώθω ότι κάνανε ένα κύκλο που παλιότερα, στην δική

μου τήν εποχή, τό κάνανε οί άνθρωποι μετά τά 18-20. Πώς επηρεάζεται και πώς μπορούμε νά τούς σταθοῦμε ἐμεῖς;

π.Β.: Ναί... τό φαινόμενο αὐτό εἶναι πολύ πρόσφατο γιά νά μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἔχουμε μία πλήρη εικόνα και γιά νά περιγράψουμε τίς συνέπειες και νά βρούμε τούς τρόπους νά τό ἀντιμετωπίσουμε. Ἔτσι με ὅ,τι και νά ποῦμε αὐτοσχεδιάζουμε οὐσιαστικά. Και εἶναι πάρα πολλά αὐτά. Δηλαδή πρό καιροῦ μου εἶχε ἔρθει ἕνα παιδάκι πού ἦταν στή Β' δημοτικοῦ γιά κάποιο θέμα, τό ἔφερε ἡ μητέρα του, και μεταξύ τῶν ἄλλων ὅπως τυχαίως μου ἀνέφερε ὅτι ὅταν βλέπει στήν τηλεόραση, σέ μία ταινία, σ' ἕνα σίριαλ, ἕνα ζευγάρι να ἀρχίζει νά φιλιέται λέει «ὦχ, ἀηδίες και ξεράσματα» και τό γυρίζει ἄλλοῦ. «Δέν μπορῶ νά καταλάβω» λέει ἡ μητέρα, «γιατί αὐτό τό πράγμα, ἕνα φιλί εἶδε». Τέλος πάντων, μετά ἀπό καιρό μέ ἐνημερώνει ὅτι ὅταν πήγαινε στόν πατέρα του τά Σαββατοκύριακα (εἶναι χωρισμένοι), στόν ὑπολογιστή του πού καθόταν κι ἔπαιζε παιδικά παιχνιδάκια και ἔβλεπε κινούμενα σχέδια, εἶδε και βίντεο μέ σεξουαλικό περιεχόμενο. Κι ἔτσι τό παιδί τώρα νόμιζε ὅτι τό ζευγάρι πού εἶδε πού ἄρχισε νά φιλιέται θά προχωρήσει και στά ὑπόλοιπα, και ἄλλαζε τό κανάλι.

Παίρνουμε ἐδῶ μία ἰδέα γιά τό πώς ἕνα μικρό παιδί καταρχήν ἀντιδρᾷ. Ὅταν μιλάμε γιά νήπια ἢ γιά παιδιά τῶν πρώτων τάξεων τοῦ δημοτικοῦ, ἡ εικόνα πού ἀποκομίζουν στήν ἀρχή εἶναι ἕνα σόκ τό ὁποῖο δέν ἔχει τόσο σχέση μέ τή σεξουαλικότητα καθαυτή. Δηλαδή τά παιδιά σοκάρονται γιατί βλέπουν ἔντονες κινήσεις τῶν σωμάτων και μπορεῖ νά ἀναρωτιοῦνται τά μικρά παιδιά μήπως ἐπιτίθεται ὁ ἕνας στόν ἄλλον ἄς ποῦμε. Ἡ μπορεῖ νά βλέπουν χρησιμοποίηση διαφόρων σημείων τοῦ σώματος, τό ὁποῖο μπορεῖ νά τούς δημιουργήσει ἀποστροφή. Δηλαδή τό πρῶτο σόκ γιά τά μικρά παιδιά δέν εἶναι ἄμεσα σεξουαλικό. Εἶναι γιατί δέν μπορεῖ νά τά ἐντάξουν αὐτά τά ὁποῖα βλέπουν στό γενικότερο πλαίσιο τῆς σεξουαλικῆς διέγερσης πού τά ἐντάσσει ἕνας μεγαλύτερος.

Ὅσο προχωρᾷνε τά χρόνια και πᾶμε πρὸς τίς τελευταῖες τάξεις τοῦ δημοτικοῦ ξεκαθαρίζουν τά πράγματα, παίρνουν σαφή σεξουαλικό χαρακτήρα και τότε ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει βλαπτική ἐπίδραση ἄλλα γιά ἄλλους λόγους, μέ τήν ἐννοια ὅτι ξυπνάει τό σεξουαλικό ἐνδιαφέρον νωρίτερα στό παιδί. Ἔχουμε περιπτώσεις ἀγοριῶν τά ὁποῖα ἔκαναν χειρονομίες σέ κορίτσια, συμμαθήτριές τους, ἐπειδή εἶχαν δεῖ αὐτά, δηλαδή ἔχασαν λίγο τήν αἴσθηση τῆς πραγματικότητας, τήν

αυτοσυγκράτηση πού επιβάλλουν οι κανόνες. Αυτό συμβαίνει σ' ένα παιδί πίο εύκολα διότι στό παιδί συγγέεται φαντασία μέ πραγματικότητα πίο εύκολα. Δέν μπορεί εύκολα νά τοποθετήσει ότι αυτά πού είδε γίνονται μόνο σ' ένα κλειστό δωμάτιο καί μπορεί νά τό περάσει στην πράξη.

Έπίσης μία άλλη βλαπτική επίδραση εΐναι ότι μπορεί σιγά σιγά νά αρχίσει νά τό άποσυνδέει από τό συναίσθημα, τό όποιο φυσικά δέν ύπάρχει σέ τέτοια θεάματα. Αυτό μπορεί νά συμβεί καί μέ τόν έφηβο αλλά εΐναι λιγότερο πιθανό, γιατί ό έφηβος εκτίθεται μέν σ' αυτά τά θεάματα αλλά έχει προλάβει νά έρωτευτεί, έχει προλάβει νά προβληματιστεί πάνω στό τί εΐναι έρωτας· δηλαδή μπορεί νά τό άποσυνδέσει καί ό έφηβος, κι ένα ποσοστό από αυτούς πού σήμερα βλέπουν τέτοια θεάματα από τούς έφήβους θά γίνουν έθισμένοι σέ αυτό, όχι όλοι, μερικοί, αλλά κατά βάθος ξέρει ότι ύπάρχει καί ό έρωτας, ξέρει ότι ύπάρχει τό συναίσθημα, καί τό καταλογίζει στον έαυτό του ως μείον ότι τό βλέπει μόνο από αυτήν τήν πλευρά τή σεξουαλική. Άλλά ένα παιδί πού θά εκτεθει νωρίς σ' αυτό ίσως νά τά άποσυνδέσει αυτά τά δύο.

Θά δοϋμε τά έπόμενα χρόνια περισσότερα πράγματα. Μία άλλη δυσκολία, υποθέτω, εΐναι ότι μπορεί ένα παιδί νά δυσκολευτεί νά ξεμπερδέψει μέ τό οιδιπόδειο· δηλαδή τό οιδιπόδειο τό περνάς στα 3-6 αλλά όταν πιά, έκεϊ στα 5-6, βγαίνεις από τήν νηπιακή ήλικία γιά νά μπεις στην παιδική, πρέπει νά έχεις ξεμπερδέψει μέ τό οιδιπόδειο. Όταν υποδαυλίζεται μία τέτοια κατάσταση μπορεί ένα παιδί νά καθυστερήσει νά βγει, μέ ό,τι μπορεί νά σημαίνει αυτό.

-Πάλι από μία έμπειρία πού νομίζω εΐναι αρκετά χαρακτηριστική για πολλούς άνθρώπους. Δύο πράγματα, τό πρώτο εΐναι ότι πολλά παιδιά τής Έκκλησίας πού τώρα εΐναι τριαντάρηδες, έχοντας από τή μία πλευρά αποφύγει σχέσεις επειδή εΐναι τής Έκκλησίας, καί από τήν άλλη έχοντας έθιστεί σέ τέτοιες εικόνες, βασανίζονται πάρα πολύ ως προς τον ανανισμό, εΐναι έθισμένοι στό διαδίκτυο. Από τή μία λέει, «εΐμαι έντάξει, μπορώ νά κοινωνώ γιατί δέν έχω σχέση», κι όμως έρχονται νά ποϋν «βλέπω αυτό» καί τό λένε μ' έναν τρόπο σάν να εΐναι δέσμιοι, έξαρτημένοι, δέν εΐναι κάποιος πού το είδε τυχαία.

Τό δεύτερο, στους άνθρώπους γενικότερα έχω παρατηρήσει τό έξής πάλι μέσα στα χρόνια. Όλες αυτές οι εικόνες πού συνήθως τά

πορνό έχουν και δημιουργούν κάποια στερεότυπα σέ σχέση μέ τόν άντρα καί μέ τή γυναίκα, όταν κάποιος έθιστεϊ καί τά βλέπει ξανά καί ξανά, όταν συναντήσσει τή γυναίκα του, αύτή τήν κοπέλα πού παντρεύεται πάει νά συναντηθεϊ μαζί της μ' ένα σωρό στερεότυπα. "Αν κι εκείνη εϊναι έτσι, τό πράγμα περιπλέκεται. "Αν εϊναι μόνο αύτός, τό πράγμα εϊναι δύσκολο, δηλαδή έχουμε βάνουσες συμπεριφορές, έλλειψη χαράς καί ικανοποίησης. Αύτά εϊναι κρυμμένα πράγματα πού δέν τά συζητάει κανείς καί υπάρχουν από κάτω καί μάς έλέγχουν σάν ανθρώπους.

Κι έμάς μάς βασανίζει σάν πνευματικούς μία τέτοια κατάσταση, γιατί δέν ξέρουμε ούσιαστικά ποιά εϊναι ή θέση πού πρέπει νά πάρουμε. Θέλουμε νά δοϋμε αύτόν πού έρχεται σ' έμάς καί μάς άνοίγει τήν ψυχή του μέ αγάπη καί νά τόν δεχτοϋμε μέ σκοπό νά τόν φέρουμε στην Έκκλησία, καί δέν ξέρουμε πώς νά συμπεριφερθοϋμε σέ μία τέτοια κατάσταση. Μοϋ έτυχε πρίν λίγο καιρό κάποιος πού γυρίζει καί μοϋ λέει «Τί δουλειά έχει ο Θεός μέ τή δική μου σεξουαλικότητα; Έγώ μπορεϊ νά εϊμαι ο όποιοσδήποτε στή σεξουαλική μου ταυτότητα αλλά τόν λατρεύω τόν Κύριο». Αισθάνθηκα νά μέ στριμώνχει. "Όσο καί νά τοϋ έξηγοϋσα ότι τό ένα, ναί μέν μπορεϊ νά μήν άναιρεϊ τό άλλο, αλλά έχει έρθει σέ μία κατάσταση έντελως παρεκλίνουσα από αύτή πού έσύ επικαλεϊσαι όσον άφορᾷ τό Θεό καί τήν αγάπη πού έχεις, δέν μπορεϊ νά καταλάβει σήμερα. Κι έπειδή βεβαίως τό καταλαβαίνουμε όλοι έδῶ οι πατέρες, οι κληρικοί, κι έμεϊς άνθρωποι εϊμαστε, έχουμε κι έμεϊς τό δικό μας Γολγοθά, πρέπει νά κατανοήσουμε τέτοιου είδους ανθρώπους. Καί νά μήν τούς κλείσουμε τήν πόρτα έξω από τήν Έκκλησία «γιατί έσύ εϊσαι άμαρτωλός». Συνεπώς τί κάνουμε όταν έρθει καί μάς πεϊ έγώ θά κοινωνήσω; Έκει θέλω νά καταλήξω.

π.Β.: Οπωσδήποτε ή αγάπη εϊναι αυτονόητη, πρέπει νά υπάρχει, καί ή αγάπη όπως ξέρουμε στην πνευματική ζωή συνδυάζεται μέ τήν ταπείνωση πάντα. Δηλαδή αγάπη μπορεϊ νά έχει ένας πνευματικός άν έχει ταπείνωση. "Αν άντιλαμβάνεται τά δικά του εύάλωτα σημεία καί ότι θά μπορούσε νά κάνει οιαδήποτε άμαρτία εάν βρεθεϊ υπό ειδικές συνθήκες.

Τώρα από κεϊ καί πέρα πώς θά βοηθήσουμε; Φυσικά καί θά συστήσουμε μία πίο έντατική πνευματική ζωή, μελέτη αύτοϋ του ανθρώπου συστηματική μελέτη, προσευχή, Θεία Κοινωνία συχνή κ.τ.λ.. Θά χρειαστεϊ νά τοϋ έξηγήσουμε μερικά πράγματα για νά τόν έμπνεύσουμε σ' αύτόν τόν άγώνα, γιατί εϊναι δύσκολος άγώνας καί ιδίως άμα ζεϊ μόνος του κανείς εϊναι πολύ δύσκολο. Θά χρειαστεϊ νά

του ἔξηγήσουμε μερικά πράγματα, ὅτι αὐτοῦ του εἴδους ἡ ζωὴ μακροπρόθεσμα θὰ ὑπονομεύσει τὴν ἰκανότητά του νὰ ἀγαπά. Θὰ τὸ βρεῖς μπροστά του δηλαδή ὡς πρόβλημα αὐτό.

Καὶ ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα τώρα ἂν ἔχουμε ἄνθρωπο πού ἔχει σύζυγο καὶ παρόλα αὐτὰ συμβαίνει αὐτὴ ἡ κατάσταση, ἐκεῖ θα ἀσκήσουμε μίαν διαφορετικὴ ποιμαντικὴ παρόλο πού θὰ ὑπάρχουν κι αὐτὰ τὰ πνευματικὰ μέσα. Ἐκεῖ πρέπει νὰ δυναμωθεῖ ἡ ἀγάπη. Δηλαδή ἡ ἀγάπη τοῦ ζευγαριοῦ εἶναι πολὺ ἰσχυρὸ ἀντίδοτο ἀπέναντι σὲ τέτοιες συμπεριφορές, ἀλλὰ ἡ ἀγάπη μὲ τίς προϋποθέσεις πού ἀναφέραμε. Νὰ ἀποκτήσει τὴν ἰκανότητα νὰ ἀνοίγεται, νὰ μπορεῖ νὰ ἔρθει κοντά, ὅχι μόνο νὰ τὸ ἀντέχει αὐτό, ἀλλὰ νὰ τὸ θέλει κιόλας. Συνήθως συμβαίνει σὲ ἄνδρες πού ἔχουν δυσκολία νὰ ἔρθουν κοντά, ὁπότε ἐκεῖ θέλει μίαν ποιμαντικὴ τέτοια πού νὰ γίνει ὁ γάμος ὑγιέστερος, ἀπὸ τὴν πλευρὰ του τουλάχιστον.

Νομίζω ὅτι πάντα θὰ ὑπάρχουν τέτοιοι ἄνθρωποι, δηλαδή καὶ μὲ μίαν ἰδανικὴ Ἐκκλησία (πού δὲν ὑπάρχει βέβαια) πάντα κάποιοι ἄνθρωποι θὰ εἶναι εὐάλωτοι σὲ τέτοια θεάματα, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ὅσο περισσότερο προσέξουμε τοὺς γάμους κι ὅσο περισσότερο καὶ ἡ Ἐκκλησία ὡς σῶμα ἐπίσης προοδεύσει καὶ βελτιωθεῖ, μειώνουμε αὐτὸ τὸ φαινόμενο. Συχνὰ συμβαίνει αὐτὸ μὲ ἄντρες οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀπομονωμένοι γενικότερα, δηλαδή δὲν ἔχουν ἰκανοποιητικὴς φιλίες. Ἕνας ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἀναπτύσσει ὠριμὴ προσωπικότητα καὶ ἔχει φιλίες, δίνει καὶ παίρνει ἀγάπη θωρακίζεται κάπως ἀπέναντι σ' αὐτὰ τὰ φαινόμενα.

- Πάτερ, ἐπειδὴ πάρα πολλοὶ γάμοι (ἐγὼ νομίζω ὅτι μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ παραπάνω ἀπὸ τοὺς μισοὺς) πού ἀπ' ἔξω τους βλέπουμε ἐπιτυχημένους καὶ μέσα..., ὁ σημερινὸς συμβιβασμένος παντρεμένος πού δὲν μπορεῖ νὰ ἀκολουθήσει στὸ δρόμο τῆς ἀγάπης πέφτει μὲ τὰ μοῦτρα στὸ διαδίκτυο. Ὑπάρχουν κάποιες ἄλλες ἀλήθειες πού δὲν τίς λέμε. Τι γίνεται στὸν ἐγκλωβισμένο σ' ἓνα γάμο πού ξέρουμε ὅτι ὁ γάμος του δὲν θὰ πάει καλύτερα;

π.β.: Ναι, ὑπάρχει καὶ ἡ περίπτωση ὁ γάμος νὰ εἶναι ἐντελῶς νεκρὸς πιά νὰ μὴν ἔχει ἐλπίδα νὰ ἀναστηθεῖ, ἀλλὰ ἰσχύει γιὰ ὅλους τοὺς συμβατικὸς γάμους αὐτό; Δηλαδή ὑπάρχουν νομίζω καὶ ἀρκετοὶ γάμοι ὅπου δὲν ἔχουν ἐξαντλήσει τίς δυνατότητές τους, δὲν ἔχει γίνει δουλειά μ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν ἔμαθαν πῶς νὰ προσπαθοῦν

μέσα στο γάμο τους. Έκεί μπορούν να γίνουν αρκετά, τώρα για άλλες περιπτώσεις είναι πραγματικά πολύ δύσκολα τα πράγματα. Και κυρίως όταν δεν γνωρίζει και η σύζυγος τίποτα και έχουν βουλευτεί σ' αυτό, και πάει έτσι τί πράγμα. Πολύ δύσκολο· καμιά φορά έρχεται μία αλλαγή μέσα από έναν κλονισμό αυτού του ανθρώπου γενικότερα όταν κάτι άλλο συμβεί στη ζωή του και τον φέρει έτσι πιο κοντά στο Θεό.

- Έχω την έντύπωση ότι θίξατε τον πυρήνα όταν είπατε για τό θέμα της ταυτότητας. Μοναχά πού έχω την έντύπωση ότι τό θέμα της ταυτότητας πρέπει να ισχύει για μᾶς σάν χώρος περισσότερο από όσο η αναζήτηση της ταυτότητας του έφήβου. Τί θέλω να πῶ, μέ παράδειγμα. Φέτος είχα περάσει από όλες τις τάξεις του Γυμνασίου, μέ είχα καλέσει. Μέ ρωτούσαν όμως έντονα αν έχω οικογένεια, σέ προσωπικές έρωτήσεις μέσα στην τάξη, αν έχω παιδιά, τί σχέση έχω μέ τά παιδιά, κι εκεί προσπαθοῦσα να δώσω τό στίγμα, εύτυχῶς έτσι ὅπως τό θίξατε έσεῖς. Μέ φυσιολογικές απαντήσεις, προσγειωμένες απαντήσεις κ.λπ.. Και είχα μέσα σάν πρότυπο-στερεότυπο τις αντίληψεις της γιαγιᾶς στην καλύτερη τῶν περιπτώσεων, έναν έξιδανικευμένο επίσης ρόλο πού δεν έχει καμία σχέση μέ τή ζωή, και όταν προσπαθοῦσα να απαντήσω και στά στερεότυπα υπήρχε μία χαρά μέχρι ανακούφιση ότι δεν είμαστε έξωγήνιοι. Αυτό στίς τάξεις του Γυμνασίου.

Στα παιδιά της Α΄ Λυκείου κάποιος έριξε την ιδέα τί σχέση έχει ή Έκκλησία μέ τον έρωτα. Προσπάθησα στο ίδιο κλίμα, λίγο πιο συγκρατημένα γιατί ξέρω ότι είναι ζωηρά, τό δυναμιτίζανε από μόνα τους, αφενός μέν να δοῦν τά δικά μου ὅρια, αφετέρου να δοῦν και τά ὅρια της Έκκλησίας. Στο τέλος, όταν τά συνόδευα μέχρι τις τάξεις τους, ἦταν μία ὁμαδούλα, λέω «ρέ παιδιά, τώρα πού δεν μᾶς ἀκοῦνε πολύ για πείτε μου όταν κάνετε σχέση, πόσο είναι μέσο ὄρο ή χρονική διάρκεια;». Στην καλύτερη τῶν περιπτώσεων είναι 3 μήνες.

Τί συναισθηματική κάλυψη έχουν αυτά τά παιδιά μεταξύ τους; Μοῦ δώσαν την έντύπωση ότι πειραματίζονται. Άκουσα τό έξῆς, ότι μεταξύ τους λένε «πᾶμε να κάνουμε στο διάλειμμα ὅτι προλάβουμε στίς τουαλέτες». Θά πάθουν και καμιά ήπατίτιδα στο τέλος. Οἱ καθηγητές δεν μπορούν να εισβάλλουν πουθενά.

π.Β: Ἡ μικρή διάρκεια τῶν σχέσεων πού λέτε δεν γίνεται κατά τή γνώμη μου σκόπιμα, δεν ξεκινᾶνε μέ τό «θάμαστε για λίγο μαζί» ούτε ότι «θάμαστε για πολύ». Αλλά ὀφείλεται στο γεγονός ότι οἱ έφηβοι

αλλάζουν, σέ δύο μῆνες εἶναι διαφορετικοί ἀπό πρὶν. Ἀλλάζει ὁ ἑαυτός τους. Ὅποτε πιά δέν τούς λέει τίποτα τό πρόσωπο αὐτό.

- Συγγνώμη, κάτι τελευταῖο γιά νά βοηθήσω τήν ἐξέλιξη τῆς συζήτησης. Ὅλα τά παιδιά ξέρανε τά πρότυπα, τά παγκόσμια πρότυπα μέσω τῆς τηλεόρασης. Τό *sex and the city* τό ξέραν ἀπ' ἔξω κι ἀνακατωτά. Παρουσία τῶν γονιῶν τους, συνήθως τῆς μαμᾶς, τό βλέπουν τά κορίτσια. Κι ὅταν τούς εἶπα μία ἄλλη ἄποψη τῆς συναισθηματικῆς κάλυψης τοῦ ἔρωτα, τῆς Ἐκκλησίας, λέει «πρώτη φορά ἀκοῦμε κάτι τέτοιο», δηλαδή ὁ μεγαλύτερος παιδαγωγός εἶναι ἡ τηλεόραση καί τά προγράμματά της. Τά ἀπογευματινά ἢ ἀκόμη περισσότερο τά βραδινά. Δέν μποροῦν ὅμως νά σταματήσουν νά βλέπουν τηλεόραση; Τό ἴδιο νά κάνουν καί οἱ ἴδιοι οἱ μεγάλοι πού βλέπουν τηλεόραση καί βλέπουν αὐτά τά πράγματα, δέν μποροῦνε νά ποῦνε στά παιδιά «φύγετε ἀπό δῶ». Ὅπως κάτι ἄλλο πού δέν μποροῦν νά ἀποφύγουν τά παιδιά εἶναι ὅταν πᾶνε γιά τά τσιγάρα τοῦ πατέρα καί βλέπουν στό περίπτερο ὅλα τά περιοδικά τά κρεμασμένα ἐκεῖ πέρα.

π.β.: Ὅχι, δέν θά πάψουν νά βλέπουν τηλεόραση, ἀλλά ἴσως νά μποροῦμε νά δημιουργήσουμε ἕνα ὑγιές ἀντίβαρο ἀπό μία σωστή ἐνημέρωση καί μία καλή σχέση πού θά ἔχουν μαζί μας. Αὐτό τό ὑγιές ἀντίβαρο εἶναι πάρα πολύ χρήσιμο γιατί καθώς μεγαλώνει καί ὠριμάζει ὁ ἔφηβος ἀρχίζει νά καταλαβαίνει ὅτι ἐν παση περιπτώσει αὐτά τά ὁποῖα ἔβλεπε καί τά ὁποῖα κάποια στιγμή ἐπιθύμησε ἢ θαύμασε δέν εἶναι τό ὑγιές, δηλαδή ἀρχίζει νά ἀποκτάει κριτήρια. Ἀλλά νά τό ἔχει δεῖ τό ὑγιές στό γάμο τῶν γονέων του ἢ τουλάχιστον νά τό ἀκούσει· μπορεῖ νά μήν ξέρει γιά τό δικό μας γάμο ἂν εἶναι ὑγιής ἢ ὄχι, ἀλλά τουλάχιστον νά ἀκούσει κάποια πράγματα, δηλαδή μεγαλώνοντας νά τοῦ ἔχουν μείνει κάποια κριτήρια γιά νά μπορεῖ νά ξεχωρίσει. Κατά βάθος οἱ περισσότεροι πού βλέπουν τέτοια θεάματα ξέρουν ὅτι δέν εἶναι τό σωστό νά εἶναι ἔτσι μέ τή γυναίκα τους ἀργότερα. Ξέρουν ποιό εἶναι τό λάθος, ἀλλά δέν ξέρουν ἀκριβῶς ποιό εἶναι τό σωστό.

Ἐγώ τούς λέω καμιά φορά τό ἐξῆς παράδειγμα ὅταν εἶμαι μέ νέους. Λέω «Παιδιά, κοιτάξτε, ὁ ἔρωτας καί ἡ σεξουαλική ζωή εἶναι ἕνα δῶρο τοῦ Θεοῦ. Ὅμως κάθε δῶρο χρειάζεται νά τό μεταχειριστοῦμε μέ κάποια προσοχή ἀνάλογα μέ τίς προδιαγραφές του. Σᾶς κάνουν δῶρο ἕνα κινητό, μία κάμερα π.χ. Πρέπει νά προσέχετε γιά νά μήν τό καταστρέψετε. Ὑπάρχουν ὀρισμένες ὁδηγίες καί προδιαγραφές ἄς ποῦμε, δέν μπορεῖτε νά τό πετάξετε μέσα στό νερό, θά χαλάσει. Λοιπόν,

ποιός θέτει τίς προδιαγραφές χρήσης ενός δώρου; Ό κατασκευαστής. Για να δοῦμε τί ἔχει να μᾶς πεῖ ἐδῶ ὁ Θεός για τό θέμα τοῦ ἔρωτα».

Ἐκεῖ τους κάνω μία ἀνάλυση για τό τί εἶναι ὑγιής ἔρωτας και τί εἶναι νοσηρός ἔρωτας. Πότε ὁ ἔρωτας εἶναι ἀρρωστημένος και πότε εἶναι ὑγιής. Για τό ὅτι χρειάζεται ὁ ἔρωτας να ὑπηρετεῖ τήν ὠριμότητά μας και ὄχι τίς ἀνώριμες πλευρές μας, να σέβεται τόν ἄλλον· μία ὀλόκληρη ψυχολογική ἀνάλυση και θά καταλήξουμε στά πνευματικά, τή σύνδεση τοῦ ἔρωτα και τοῦ γάμου μέ τή Θεία Εὐχαριστία, τό νόημα τῆς εὐχαριστιακῆς ζωῆς κ.τ.λ. Προσπαθῶ δηλαδή να κάνω μία στοιχειώδη κατήχηση γιατί περί κατηχήσεως πρόκειται ἐδῶ, ἀλλά συνδέοντας τό μέ τίς ἐμπειρίες τους, ἔτσι ὥστε να καταλάβουν ὅτι ἡ κακή χρήση αὐτοῦ του δώρου φέρνει προβλήματα τά ὅποια τά βλέπουν, γιατί τά ζοῦν τά προβλήματα ἀλλά δέν τά ἔχουν συνδέσει ἔτσι ὅτι αὐτά τά προβλήματα ὀφείλονται στους ἴδιους και στους φίλους τους μέ τήν κακή χρήση τοῦ δώρου. Δέν ἔχουν κάνει αὐτή τή σύνδεση. Τά προβλήματα ξέρουν ποιά εἶναι: οἱ ἀποτυχημένες σχέσεις, ἡ ἀπογοητεύσεις, τραγωδίες, διάφορα ἄλλα πράγματα παρεπόμενα, ἐγκυμοσύνες πρόωρες κ.λπ., ἡ κόπωση πού προέρχεται ἀπό σχέσεις ἀλλεπάλληλες και μετά μπαίνει στό γάμο κουρασμένος, κι ὅλα αὐτά. Κάπως ἔτσι προσπαθῶ να βοηθήσω.

-Σκεφτόμουν αὐτά πού λέγατε προηγουμένως, ἂν και δέν ἐξετάζουμε τά οὐσιαστικά, τίς αἰτίες πού μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος να μπαίνει σέ αὐτοῦ του εἴδους τούς δρόμους. Εἶχα μία συζήτηση μέ κάποιον τίς προάλλες ὁ ὅποῖος εἶναι ἔγγαμος και ζεῖ μία τέτοια παρόμοια κατάσταση μέ τό internet. Ὅταν τόν ρώτησα «τί εἶναι αὐτό περισσότερο ἀπό ὅλα πού ἐσένα σέ εὐχαριστεῖ και πηγαίνεις ἐκεῖ ἐνῶ ἔχεις τή γυναίκα σου», λέει «ἡ ἀδιαφορία τῆς γυναίκας μου». Δηλαδή μετά τό γάμο βλέπεις ὅτι ἡ γυναίκα ἀρχινᾷ και ἀδιαφορεῖ για τό σύζυγο.

π.β.: Αὐτό εἶναι ἓνα πρόβλημα τῆς παραδοσιακῆς κοινωνίας, ὅτι οἱ οἰκογένειες εἶναι παιδοκεντρικές. Ἄπαξ και γίναμε γονεῖς ξεχνᾷμε ὅτι εἴμαστε σύζυγοι. Βλέπετε λοιπόν τήν ἀλληλεξάρτηση; Ἕνα ἐντελῶς μοντέρνο πρόβλημα, ἐντελῶς ὑπερμοντέρνο πρόβλημα, ἔχει μία ἀπό τίς ρίζες του σ' ἓνα παλιό παραδοσιακό πρόβλημα τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας.

-Δέν εἶναι μόνο αὐτό. Εἶναι καί κάτι ἄλλο πού εἶπατε πρὶν ὅτι ὅταν παντρεύεται κάποια κάποιον τότε ἀρχίζει νά εἶναι κυρία στό σπίτι της. Ἀλλιῶς θά εἶναι ἐκτός γάμου, δηλαδή μέχρι τό γάμο νά κάνουν τά πάντα καί μετά τό γάμο νά ἀρχίζει νά μαζεύεται. Εἶναι καί ἡ ἀγωγή τέτοια, «ἂ, αὐτή δέν εἶναι γυναίκα γιά σπίτι». Ἡ γυναίκα πού θά βγῶ μαζί της νά πάω νά διασκεδάσω δέν εἶναι γυναίκα γιά σπίτι. Ἡ γυναίκα γιά σπίτι πρέπει νά εἶναι ἄπιαστη καί ἀμύριστη, ἄς ποῦμε. Ἔτσι ἦταν ἡ ἀγωγή, ἔτσι ἦταν τό στερεότυπο.

π.Β.: Αὐτό εἶναι στερεότυπο πού τό διαιωνίζουν καί οἱ ἄντρες γιά δικούς τους λόγους. Διότι, κοιτάξτε τά ἀλληλένδετα τώρα, ὁ Ἕλληνας ἄντρας ἔχει κόλλημα μέ τή μάνα του. Προκειμένου νά διατηρήσει τή μάνα του στό θρόνο ψηλά, τό πόσο ὀσία καί ἀγία εἶναι, πρέπει νά διαχωριστεῖ ἡ εἰκόνα τῆς γυναίκας μέσα του. Νά ὑπάρχει μία πολύ καλή καί αγνή εἰκόνα πού ἀντιστοιχεῖ στή μάνα του, ὁπότε βλέπει καί τή γυναίκα του ἔτσι μετά, ἡ ὁποία θά εἶναι νοικοκυρά, θά εἶναι ἀφοσιωμένη στά παιδιά της, θά εἶναι τό ἱερό πρόσωπο, καί ἀπό τήν ἄλλη νά ὑπάρχει καί μία εἰκόνα γυναίκας ἡ ὁποία θά τόν ικανοποιεῖ σεξουαλικά. Ἄν αὐτά τά δύο συμπέσουν στή γυναίκα του κινδυνεύει ἡ εἰκόνα τῆς μάνας του ἐπειδή δέν ἔχει ὀλοκληρώσει τήν ἀνεξαρτησία του τήν ψυχική ἀπό τή μάνα του· κινδυνεύει μέ ἀναβίωση τοῦ οἰδιποδείου δηλαδή ο σαραντάρης, γι' αὐτό τά διαχωρίζει μέσα του.

Καί πῶς τά διαχωρίζει δηλαδή στήν πράξη; Εἶτε κατευθεῖαν ἀναζητάει ἀπ' ἔξω κάτι, ἀκόμα κι ἂν τά πηγαίνουν καλά μέ τή γυναίκα του στό σεξουαλικό, εἶτε ἐξωθεῖ ἔμμεσα τή γυναίκα του στό θέμα αὐτό κάνοντας κάποιες υπερβολές ασυναίσθητα ὥστε νά μήν τόν δέχεται, νά τόν ἀποκόψει τελικά γιά νά μπορεῖ νά πάει ἀπ' ἔξω.

-Καί ἡ ἀδιαφορία τῆς συζύγου πού εἶπε ὁ παππούλης προηγουμένως μπορεῖ νά προέρχεται ἔμμεσα ἀπό τήν προϋπάρχουσα ἀδιαφορία τοῦ συζύγου. Ὄταν δείχνω ἀδιαφορία εἰσπράττω ἀδιαφορία, εἶναι νόμος πιά.

-Νά ποῦμε καί τήν ἄλλη πλευρά. Δηλαδή ὅτι ὁ ἄντρας μπορεῖ νά ἔχει εὐκόλη τήν ἐπιθυμία γιά διαφορετική ἐπαφή ἀλλά τό παράπονο τῶν γυναικῶν εἶναι ὅτι ἕνας ἄντρας βλέπει τηλεόραση ξαπλωμένος στόν καναπέ ὁ ὁποῖος ἀδιαφορεῖ πλήρως.

- Τά ἴδια παράπονα ἔχουν καί οἱ ἄντρες γιά τίς γυναῖκες ἔτσι;

π.Β.: Τό παράπονο τῶν γυναικῶν εἶναι ὅτι οἱ ἄντρες δέν ἀκοῦνε καί δέν μιλάνε, δέν μοιράζονται δηλαδή. Δέν λειτουργεῖ ὁ λόγος, κι αὐτό πάλι ἔχει νά κάνει μέ τήν παραδοσιακή ἀγωγή τοῦ ἄντρα. Ἐκπαιδεύουν τά ἀγόρια νά φοβοῦνται τήν ἐγγύτητα. Νά μήν ἔρθουν κοντά, νά μήν ἀνοίξουν συναισθηματικά, νά μήν δοκιμάσουν συναισθήματα καν, ἔτσι ἐκπαιδεύεται ὁ ἄντρας. Ὅποτε ἀρκεῖ νά εἶναι κουβαλητής, αὐτή νά εἶναι ἡ ἀρετή του.

- Ἄπό τήν οἰκογένεια ὡς ἐπί τό πλεῖστον ἀκούνε «νά προσέχεις νά μήν σέ τυλίξουν, νά μήν σέ κάνουν...»

π.Β.: Ναι, γιατί ἂν ὁ ἄντρας ἔχει συναισθήματα κι ἔρθει κοντά στή γυναίκα τότε ὑπάρχουν δύο φόβητρα: ἢ εἶναι θηλυπρεπής, δέν εἶναι τόσο ἄντρας, ἢ θά γίνει «σκυλάκι» τῆς γυναίκας του.

-Εἶπατε κάτι πολύ ὠραῖο ὅτι στίς συζητήσεις πού κάνετε μέ νέους, τους ἐξηγεῖτε μέ ὠραῖο τρόπο πῶς εἶναι τά πράγματα καί ἀπό θεολογική πλευρά. Νομίζω ὅτι τό παιδί θέλει τήν γνώση καταρχήν αὐτῶν τῶν πραγμάτων τά ὁποῖα δέν τοῦ τά ἐξήγησε κανεῖς. Ἄν βρέθηκε σέ καλή οἰκογένεια καί τάπαν οἱ γονεῖς γιατί εἶχαν κάποιο σχέδιο τέλος πάντων, πιό ὁμαλά θά περάσει τήν τρικυμία τῆς ἐφηβείας.

π.Β.: Ναι, ἐγώ νομίζω ὅτι δέν ἔχουμε τή δυνατότητα νά ἀλλάξουμε τίς ζωές τῶν ἀνθρώπων. Αὐτό ὁ Θεός θά τό κάνει στήν πορεία ἂν Τοῦ ἐπιτρέψουν. Ἐμᾶς ἡ ἀποστολή μᾶς εἶναι στό ἐδῶ καί τώρα, τίς διάφορες στιγμές τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων πού ἐπιτρέπει ὁ Θεός νά βρεθοῦμε κοντά τους νά σπεύρουμε κάτι σωστό. Αὐτό μετά, ἀργότερα μπορεῖ νά λειτουργήσει, νά φέρει κάποιους καρπούς μαζί μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ καί τή βοήθεια κι ἄλλων προσώπων κ.τ.λ. Αὐτό μποροῦμε νά κάνουμε. Δέν εἶναι μικρό πράγμα ὅμως αὐτό. Καί σ' αὐτούς πού θέλουν, μετά αὐτό μπορεῖ νά τοῦς ἀλλάξει τή ζωή ἀργότερα.

- Μία οἰκογένεια ας ποῦμε ὅτι ξεκινάει ἰδανικά, ἱερατική ἢ ὁποιαδήποτε ἄλλη οἰκογένεια. Καί θέλει τό παιδί της στίς παροῦσες συνθήκες, ὅπως εἴμαστε σήμερα το 2012, μ' ὅλα αὐτά πού εἶπαμε τώρα διαδίκτυο κ.τ.λ. Μπορεῖ νά ἔρθει νά ρωτήσῃ ἕνα γονέα τόν ἱερέα, «πῶς νά διαπαιδαγωγήσω τά παιδιά μου σ' αὐτόν τόν κυκεώνα πού γίνεται γύρω μου;». Μποροῦμε νά τοῦ ποῦμε κάτι, μπορῶ ἐγώ στά δικά

μου παιδιά να κάνω κάτι ώστε να μπορέσω να τα βοηθήσω στην πορεία να γλυτώσουν από όλη τή φασαρία αυτή; Σίγουρα δεν υπάρχει ένας κανόνας ούτε ίσως υπάρχουν κάποια πρέπει. Άλλά τουλάχιστον τό παιδί να μήν τά χάσει μ' αυτά πού θά δεϊ μπροστά του, να εἶναι προβλεπτικός ο γονέας, δέν ξέρω τί μπορεί να εἶναι, ὡστε να πεῖ κάποτε «αὐτοί οἱ γονεῖς μέ γλύτωσαν ἀπό αὐτό».

π.Β.: Εἶναι εὐλογο ἐρώτημα αὐτό στό τί μπορούμε να κάνουμε. Καταρχήν ἕνα πρακτικό μέτρο εἶναι να ἔχουμε ἐπίβλεψη στό διαδίκτυο τῶν παιδιῶν μας. Δηλαδή ὁ ὑπολογιστής δέν πρέπει να εἶναι ποτέ στό δωμάτιο τῶν παιδιῶν, θά βρίσκεται σε μέρος κοινόχρηστο στό σπίτι. Νά ξέρουμε ἐμεῖς, ἐπίσης, πῶς ἀποκτᾶμε πρόσβαση στόν ὑπολογιστή καί πῶς ἐλέγχουμε τό ἀρχεῖο τῶν ἐπισκέψεων. Δεν θα μποῦμε στήν ἀστυνομική λογική, δέν ἐννοῶ αὐτό, ἀλλά κι ὅταν τό παιδί μας δουλεύει ἐκεῖ δέν βλάπτει να ἐμφανιστοῦμε κάποια φορά. Δηλαδή δίνουμε τό μήνυμα ὅτι δέν εἶναι ἀσύδοτο τό παιδί μας ἐκεῖ. Εἶναι προτιμότερο να ὑπάρχει διαδίκτυο στό σπίτι παρά να πηγαίνει σέ Internet cafe καί σέ σπίτια φίλων. Τό θεωρῶ προτιμότερο.

Τώρα ἀπό κεῖ καί πέρα ἔχουμε να κάνουμε τό διάλογο μέ τά παιδιά μας. Ἐνα μεγάλο ἐρώτημα πού θέτουν οἱ γονεῖς εἶναι «να ξεκινήσω ἐγώ τήν κουβέντα γιά τίς σχέσεις τῶν δύο φύλων καί γιά τό σέξ ἢ να περιμένω να ρωτήσῃ τό παιδί»; Δέν ἔχω μία ἀπάντηση πού να πῶ ὅτι αὐτή εἶναι ἡ σωστή. Ὑπάρχουν γονεῖς πού τό ξεκίνησαν τό θέμα αὐτοῖ καί ἐπιτυχημένα. Ὑπάρχουν κάποιοι πού τό ξεκίνησαν ἀλλά ἀποτυχημένα, με λάθος τρόπο.

Θυμᾶμαι ὅτι μου ἔλεγε μία κοπέλα ὅτι κάποτε ρώτησε κάτι τόν πατέρα της καί ἀκολούθησε μία 15λεπτη διάλεξη! Ἐνῶ τό ἐρώτημα ἦταν γιά τό πῶς γίνονται τά παιδιά, ἔφτασε στό τέλος τοῦ 15λέπτου σέ τί κίνδυνοι ὑπάρχουν ἀπό διαστροφές, ἀπό ἀρρώστιες, ἀπό, ἀπό... Δηλαδή αὐτό δείχνει τόν πανικό τοῦ πατέρα, τό ἄγχος του. Δέν ἀρκεῖ να μιλάς ἀλλά πρέπει να πεῖς τά σωστά πράγματα. Ἀκόμη παίζει ρόλο ὅτι μπορεί να πεῖ κάποιος τά σωστά πράγματα, ἀλλά ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο θά τά πεῖ να δώσει λάθος μηνύματα, δηλαδή ὅτι εἶναι πολύ ἀγχωμένος ὅταν μιλάει γιά τό θέμα αὐτό. Τόν πνίγει τό ἄγχος γι' αὐτό λέει πολλά καί ξεφεύγει. Ὑπάρχει τώρα περίπτωση αὐτή η κοπέλα να ξαναρωτήσῃ κάτι σχετικό μετά ἀπό αὐτή την ἐμπειρία;

- Αυτό όμως τό άγχος δέν έλλοχεύει όταν μιλάς στά παιδιά με την έννοια μήπως κάνω κάποιο λάθος;

π.Β.: Καί για όλα τά άλλα θέματα θά πρέπει νά υπάρχει άγχος τότε. Όταν τούς μιλάμε για τό Θεό;

- Μιλάμε για θέματα τά όποια είναι τόσο συνδεδεμένα μέ τόν ψυχισμό του παιδιού πού ένα λάθος δέν ξέρουμε ποτέ τί μπορεί νά προκαλέσει. Αυτό πιστεύω ότι άγχώνει και όλοι οι γονείς μου τό έχουν έξομολογηθεί αυτό και αυτό τό βλέπω δηλαδή κι εγώ σαν γονέας τό πέρασα, δέν τό άρνούμαι.

π.Β.: Μιλάτε για άλλο άγχος τότε. Μιλάτε για τό άγχος της ευθύνης, αυτό πού προκαλεί τό αίσθημα ευθύνης. Αυτό ισχύει για όλα τά θέματα για τά όποια μιλάμε στά παιδιά μας. Έγώ δέν μιλώ γι' αυτό. Μιλώ για τό άγχος πού ό γονέας έχει ειδικά για τό σεξουαλικό θέμα επειδή ό ίδιος μέσα του δέν τό έχει τακτοποιήσει κι αισθάνεται άμήχανα όταν μιλάει γι' αυτό.

- Σ' αυτό πού ειπέ ό πάτερ προηγουμένως, ένα μέτρο προστασίας των παιδιών είναι νά βλέπουν τούς γονείς τούς αγαπημένους. Είναι μεγάλο πράγμα νά βλέπει τό παιδί τούς γονείς του αγαπημένους, αυτό έντείνει τίς ασφαλίστικές δικλείδες. Όποιαδήποτε άλλη εικόνα θά πάει νά σταθεϊ δίπλα σ' αυτό νομίζω ότι θά καταρρεύσει πολύ εύκολα. Όταν έχει μάθει τό παιδί ότι οι γονείς του αγαπιούνται, όταν υπάρχει μέσα στό σπίτι μία ευχάριστη άτμόσφαιρα, όταν τό ζευγάρι ζει ουσιαστικά, άστειεύονται οι άνθρωποι, ζουνε μαζί, μοιράζονται πράγματα, τά παιδιά δέν μπορεί νά μείνουν άμέτοχα σ' αυτό. Ότι και νά πάει νά σταθεϊ δίπλα θά καταρρεύσει, δέν υπάρχει περίπτωση.

π.Β.: Άκριβώς.

- Κι όχι μόνο αυτό, αλλά ακόμα και τό νά δώσουμε περισσότερο χρόνο και σημασία στά παιδιά γιατί αν κάτσουμε και παίξουμε μέ τά παιδιά, τό χρόνο πού θά παίξουμε μαζί τους θά τόν πάρουμε από τό νά δει τηλεόραση ή νά είναι στό internet. Καί είναι πιο ευχάριστο στό παιδί νά κάτσει νά παίξει μαζί σου από τό νά κοιτάξει τηλεόραση.

π.Β.: Άκριβῶς. Μέ αυτά τά δύο σχόλια πού κάνατε τώρα θίγετε ένα πολύ σημαντικό θέμα πού βρίσκεται στόν πυρήνα τῆς διαφυλικῆς ἀγωγῆς. Ποιό; Ὅτι ὅταν προσφέρουμε στά παιδιά υγεία στή ζωή τῆς οἰκογένειας, στίς προσωπικές σχέσεις, χαρά τῆς ζωῆς κ.τ.λ., ἐκεῖ δίπλα ἡ ἀρρώστια δέν μπορεῖ νά σταθεῖ. Δηλαδή μπορεῖ τό παιδί ἀπό περιέργεια νά κάνει τό πέρασμά του ἀπό ἄλλα που θα δει, ἀλλά δέν θά ἀποκτήσουν ρίζες, δέν θά σταθεῖ ἡ ἀρρώστια δίπλα στήν υγεία του.

Καί καμιά φορά ρωτᾶω ὅταν μιλάω μέ γονεῖς, ἄς ποῦμε στό θέμα τῶν ἐξαρτήσεων, λέω «Κοιτάξτε, οἱ ἐξαρτήσεις ἔχουν νά κάνουν μέ τή φαντασία ὅλες καί ἀπέναντί τους ἔχουν τήν πραγματικότητα. Ποιό εἶναι ἰσχυρότερο ἀπό τά δύο, ποιό νικᾶει, ἡ φαντασία ἢ ἡ πραγματικότητα;». Δέν εἶναι ἀπλό νά τό ἀπαντήσουμε. Ἐάν τό ζητούμενο εἶναι ἡ ἀπόλαυση, νά ἀπολαμβάνουν ἐγωιστικά, ἡ φαντασία εἶναι νικήτρια μακράν, δέν ὑπάρχει περίπτωση νά τήν συναγωνιστεῖ ἡ πραγματικότητα. Ἐάν ὅμως τό ζητούμενο εἶναι ἡ χαρά, τότε ἡ φαντασία δέν ἔχει καμία ἐλπίδα. Διότι ἐάν τό προσέξετε, χαρά στήν ζωή μας παίρνουμε μόνο ἀπό πραγματικές καταστάσεις, ποτέ ἀπό τή φαντασία. Ἡ φαντασία δέν μπορεῖ νά δώσει χαρά, ἀπόλαυση δίνει. Φανταζόμαστε πράγματα τά ὁποῖα ἔτσι μᾶς ἀρέσουν καί μᾶς δίνει αὐτό μία ἀπόλαυση. Μπορεῖ νά εἶναι αἰσθησιακή ἀπόλαυση, μπορεῖ νά εἶναι ναρκισσιστική ἢ ὅ,τιδήποτε ἄλλο.

- Τό ὁποῖο μετά ἀπό λίγο καταρρέει.

π.Β.: Ὅ,τι ὄνειροπολήσουμε. Άκριβῶς. Ἀλλά ἡ πραγματικότητα μπορεῖ νά δώσει χαρά. Ὅχι μόνο χαρά, δίνει κι ἄλλα ἄν τή ζοῦμε σωστά τήν πραγματικότητα. Διότι ἡ πραγματικότητα περιλαμβάνει τίς διαπροσωπικές σχέσεις οἱ ὁποῖες εἶναι πηγὴ χαρᾶς. Γι' αὐτό κι ἐγώ θά ἔλεγα ὅτι τό ἀντίδοτο στή σεξουαλική ἐλευθεριότητα τῆς ἐποχῆς μας δέν εἶναι ἡ ἄσκηση, παρόλο πού χρειαζόμαστε τήν ἀσκητική ζωή, ἀλλά δέν εἶναι αὐτό τό ἀντίδοτο. Τό κυρίως ἀντίδοτο εἶναι ἡ ἀγάπη. Ὅταν ἀναπτυχθεῖ ἡ ἀγάπη μεταξύ τῶν ἀνθρώπων προστατεύονται ἀπό αὐτά. Καί κάνεις καί ἄσκηση καλύτερα ἄν ἔχεις ἀγάπη.

- Άκριβῶς πάνω σ' αὐτό πού λέτε σκεπτόμουνα τό ἐξῆς, ὅτι ὀνομαζόμαστε πατέρες, ἄρα εἴμαστε προέκταση τῆς οἰκογένειας. Εἴμαστε μία οἰκογένεια, μία μεγαλύτερη κοινωνική οἰκογένεια. Ἄρα καλούμαστε νά παίξουμε γονεϊκό ρόλο, για μικρά παιδιά νηπιακῆς

ήλικίας, παιδικής ηλικίας, έφηβικής ηλικίας, αλλά και μεγάλους ενήλικες. "Αν δέν μάθουμε νά έχουμε αγάπη μέσα μας πώς θά παίξουμε αυτό τό ρόλο; Πρακτικό παράδειγμα, σκεπτόμουνα τό γέροντα Πορφύριο πού έχει κοιμηθεῖ τώρα τόσες δεκαετίες, πού ἦταν στή Μαλακάσα, κι ὅμως τόν λατρεύουν λές καί δέν έχει λείψει ἀπό τή ζωή τους γιά τούς περισσότερους ἀνθρώπους πού τούς ἔχω γνωρίσει προσωπικά. Δέν τούς έχει μείνει τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό αυτό.

- 'Όταν στήν οἰκογένεια υπάρχουν καί τά δύο φύλα υπάρχει διαφορετική ἀγωγή λόγω φύλου; Καί ποιά εἶναι αὐτή;

π.β.: Οἱ βασικές ἀρχές εἶναι οἱ ἴδιες, ἀφοῦ θέλουμε καί τά δύο φύλα νά σταθοῦν ἀπέναντι στό φαινόμενο αὐτό μέ σεβασμό, μέ αγάπη, μέ εὐχαριστία πρὸς τό Θεό κ.τ.λ. Τώρα ἂν διαφοροποιηθοῦμε στόν τρόπο τῆς ἀγωγῆς θά εἶναι, εἴτε ἐπειδή τό ἀγόρι συνήθως θέτει πιό νωρίς τά ζητήματα ἀπό τό κορίτσι, ἢ μπορεῖ νά μᾶς ρωτήσει ἄλλα ἐρωτήματα τό ἀγόρι καί ἄλλα τό κορίτσι. Ἐκεῖ μπορεῖ νά διαφοροποιηθοῦμε, ἀλλά στό ἴδιο κλίμα, τίς ἴδιες βασικές ἀρχές.

Στά κορίτσια πάντως στήν ἑλληνική οἰκογένεια, συνήθως δέν μπλέκονται αὐτά τά πράγματα. Δηλαδή στά ἀγόρια, ἂν γίνεται κάποια συζήτηση, στά κορίτσια γίνεται ἀκόμα λιγότερη. Δέν συζητιοῦνται καθόλου, σάν τά κορίτσια νά διαμορφώνονται ἀπέναντι στό θέμα αὐτό ὄχι μέ τά λόγια ἀλλά μέ τίς στάσεις, βλέποντας, ρουφώντας τίς στάσεις τῶν γονέων τους ἢ ἄλλων σημαντικῶν ἀνθρώπων. Δηλαδή τό πώς θά γίνει γυναίκα καί θά ἐρωτευεῖ ἀργότερα καί θά ἔχει σεξουαλική ζωή, μία κοπέλα τό παίρνει ἐν πολλοῖς ἀπό τή μητέρα της καί τή γιαγιά της. Ἐπειδή δέ γίνονται συζητήσεις, δεν μποροῦν καί νά τροποποιήσουν καί κάποιες ἀντιλήψεις.

-Σέ ὁμάδα ἔτσι ἐφήβων γυμνασίου καί λυκείου. Ἐκτός ἀπό τό νά τούς θέσουμε αὐτά τά δύο πού εἶπατε, τή σωστή τοποθέτηση θεολογική γιά τόν ἔρωτα, καί ἀπό τήν ἄλλη νά τούς θέσουμε μπροστά στά μάτια τους καί τούς κινδύνους ἀπό τήν ἐλευθεριότητα, θά μπορούσαμε νά πᾶμε ἕνα βῆμα πιό πέρα καί νά τούς κάνουμε καί κάποιες συμβουλές, γιά παράδειγμα «Όλη αὐτή τήν ἐνέργεια πού σᾶς βγαίνει σ' αὐτή τήν ἡλικία πρὸς τόν ἔρωτα νά τή διοχετεύσετε πρὸς τό Θεό, ἢ διοχετεύστε τη σέ ἄλλα πράγματα, δηλαδή μήν τήν κόψετε, μήν τήν κλείσετε, γιατί μπορεῖ νά γίνετε σκληροί». Θά ἄξιζε νά μπουῦμε σέ τέτοιες λογικές;

π.Β.: Αυτό γίνεται έτσι κι αλλιώς, είναι ή λεγόμενη μετουσίωση των ορμών, για την οποία μίλησε ή ψυχανάλυση, ότι ένα μέρος από την έρωτική ενέργεια του ανθρώπου στρέφεται στη δημιουργικότητα, στους στόχους τους έπιστημονικούς, στα ιδανικά για τον κόσμο, για προσφορά κ.τ.λ.. Δεν ξέρω αν θα είχε νόημα να τους το προτείνουμε, δηλαδή γίνεται με κάποιο τρόπο ασυνείδητο αυτό. Δεν ξέρω αν συνειδητά μπορούμε να το κάνουμε αυτό, να το κατευθύνουμε, κι εδώ βρισκόμαστε όμολογουμένως μπροστά σ' ένα μεγάλο θέμα, δηλαδή τί γίνεται με τα πιστά παιδιά τα οποία θέλουν να παραμείνουν έγκρατες μέχρι το γάμο τους. Ο γάμος θα έρθει μετά τα 30 για πολλούς από αυτούς, οπότε τί γίνεται με τον συναισθηματικό τους κόσμο νωρίτερα, από την έφηβεία και μετά. Αυτό είναι ένα μεγάλο ζήτημα στο οποίο δεν αισθάνομαι ότι έχουμε απαντήσεις.

Διότι ξέρετε, αυτό αποτελεί ένα καινοφανές φαινόμενο, ότι για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας υπάρχει ένα τόσο τεράστιο χρονικό χάσμα μεταξύ σεξουαλικής ώριμανσης και γάμου. Για πρώτη φορά, δεν έχει ξανασυμβεί ποτέ, ωριμάζει κανείς σεξουαλικά στα 12-13 και παντρεύεται μετά τα 30. Αυτό είναι ασύλληπτο, μιλάμε για 20 χρόνια. Τί κάνει ένας άνθρωπος 20 χρόνια; Πώς το χειρίζεται;

Η Έκκλησία δεν έχει συσσωρεύσει πείρα στο θέμα αυτό από την εποχή των Πατέρων. Δεν υπάρχει τίποτα πάνω σ' αυτό γιατί παντρεύονταν άμέσως, χώρια πού ή έφηβεία κρατούσε λίγο τότε. Λοιπόν, αυτά τα θέματα πρέπει να τα δοϋμε με πολλή γενναιότητα και έντιμότητα, γιατί έχω ακούσει κι από ανθρώπους εκ των υστέρων να διαμαρτύρονται και να κατηγορούν την Έκκλησία και τους πνευματικούς γιατί τους κράτησαν μακριά από την αισθηματική ζωή.

- "Ηθελα να σας θέσω μία έρώτηση πού μου έκανε μία κυρία, μητέρα ενός αγοριού 14-15 ετών, και της είπε την έξης φράση: «Δεν έχω κατασταλάξει με τη σεξουαλική μου ταυτότητα, έχω τάσεις όμοφυλοφιλίας». Η δική σας απάντηση και στάση και συμβουλή ποια είναι; Και το δεύτερο, στην άποψη των ψυχοθεραπευτών αυτό αντιμετωπίζεται ως παθολογία;

π.Β.: Αυτό τώρα είναι ένα τεράστιο ζήτημα, άκανθώδες, για το οποίο είμαστε άπροετοιμαστοι ως Έκκλησία και θα το συναντάμε όλο και περισσότερο από δω και πέρα.

Λοιπόν, στην έφηβεία τά πράγματα είναι αρκετά ρευστά. Μέσα στις φαντασιώσεις τίς σεξουαλικές πού μπορεί νά έχει ένας έφηβος μπορεί νά περιλαμβάνονται καί φαντασιώσεις μέ τό ίδιο φύλο χωρίς κατ' ανάγκη αυτό νά σημαίνει ότι είναι όμοφυλόφιλος ή ότι θά γίνει.

Έχουμε δηλαδή μία ομάδα νέων οί όποίοι, λόγω τής ρευστότητας τής έφηβείας, θά περάσουν από αυτές τίς φαντασιώσεις, ίσως καί πράξεις καμιά φορά, καί πειραματισμούς μέ τό ίδιο φύλο. Συνήθως αυτό τό θέμα έντάσσεται μέσα σέ μία γενικότερη άναζήτηση ταυτότητας. Είναι οί άνθρωποι πού άκοϋτε άργότερα νά σάς λένε ότι στή φάση 18-30 ετών είχαν μία πολύ άστατη ζωή. Καί ούσίες πήρανε, καί γυρίζανε από δώ κι από κεϊ, καί πειραματίστηκαν καί μέ τά δύο φύλα, καί δέν δημιούργησαν στή ζωή τούς αρκετά πράγματα. Δηλαδή υπήρχε μία γενικότερη κρίση ταυτότητας ή όποία παρασύρει καί τό θέμα αυτό. Μερικοί από αυτούς, όταν μετά μαζεύονται (κάποιοι μέ τήν Έκκλησία και μέ τό Θεό), οργανώνεται ή ζωή τους, δομεΐται καί πάλι, καί τακτοποιεΐται τό θέμα αυτό, δηλαδή παύουν οί έπαφές μέ τό ίδιο φύλο. Αυτή όμως είναι μία κατηγορία.

Η άλλη, πού είναι μεγαλύτερη κατηγορία, είναι τών νέων πού αρχίζουν νά ανακαλύπτουν αυτή τήν τάση τους. Η τάση υπάρχει, δέν συνδέεται μ' ένα γενικότερο πρόβλημα ταυτότητας, δέν είναι διαλυμένη ή ζωή τους, καί είναι γνήσια δηλαδή όμοφυλοφιλία (ή άμφιφυλοφιλία, μπορεί νά είναι κι αυτό) καί ή όποία, σύμφωνα μέ τά δεδομένα πού έχουμε από τήν ψυχοθεραπεία, δύσκολα αλλάζει.

Έπισημως οί ψυχολογικές καί ψυχιατρικές έταιρείες έχουν διαγράψει τήν όμοφυλοφιλία από παθολογία έδω καί πολλά χρόνια, οπότε θεωροϋν πως οί ψυχολόγοι καί οί ψυχίατροι πού κάνουν τέτοιες θεραπειές φέρονται άντιδεοντολογικά, τούς κατηγοροϋν γι' αυτό. Άλλά υπάρχουν αρκετοί πού λένε ότι έχουν άποτελέσματα. Κυρίως όταν συνδυαστεί αυτή ή ψυχοθεραπεία καί μέ μία πίο συνειδητή έκκλησιαστική ένταξη.

Τώρα τί λέμε σ' έναν έφηβο ό όποϊος μας τό λέει αυτό; Τά αίτια είναι άγνωστα, ούσιαστικά, πολυποίκιλα. Φανταστεΐτε ένα ποτάμι πού άποτελεΐται από πολλούς παραπόταμους. Είναι πολύπλοκο τό θέμα, αλλά ένα από τά αίτια έχει άναφερθεί είναι μία ισχυρή προσωπικότητα τής μητέρας, σέ στενό σύνδεσμο μέ τό άγόρι (άν μιλάμε γιά τό άγόρι) καί πίο άσθενικός πατέρας ό όποϊος δέν προσφέρεται γιά πρότυπο. Βρίσκεις όμως πολλούς όμοφυλόφιλους πού δέν έχουν τέτοιους γονεΐς,

δέν ισχύει απόλυτα. Καί αντίστοιχα κάποια άλλα εύρήματα γιά τίς κοπέλες τίς όμοφυλόφιλες.

Τί λέει κανείς σέ ένα παιδί; Σίγουρα αυτό τό όποϊο πρέπει νά συμβουλέψουμε τό γονέα εϊναι νά μήν έπιπλήξει τό παιδί του καί νά μήν τό άποδιώξει άπό κοντά του, νά μήν τό κατηγορήσει, μήν τό ένοχοποιήσει γι' αυτό. Τό παιδί δέν ευθύνεται, άνακάλυψε μέσα του αυτή τήν τάση. Δέν ευθύνεται, δέν κάθισε νά τή φτιάξει. Ό άνθρωπος ευθύνεται γι' αυτά που κάνει ως έπιλογές του, έτσι; Εϊναι πολύ βασικό λοιπόν νά αισθανθεϊ τό παιδί, ό έφηβος, ότι έχει τούς γονείς του νά μιλήσει, διότι τό φοβερό πρόβλημα πού αντιμετωπίζουν αυτοί είναι η απομόνωση και η απελπισία. Γι' αυτό σέ έρευνες πού έχουν γίνει σέ όμοφυλόφιλους ή άμφιφυλόφιλους έφήβους εϊναι ότι έχουν αύξημένη ψυχοπαθολογία. Έχουνε πολύ περισσότερη κατάθλιψη, χρήση ουσιών, άπόπειρες αυτοκτονίας· διότι νιώθουν μοναξιά τρομερή. Δέν τούς δέχονται ούτε οί γονείς τους. Όποτε τό πολύ βασικό εϊναι νά έχει τή δυνατότητα νά μιλήσει ελεύθερα, νά κάτσει νά τό άκούσει ο γονέας. Καί αν δεν έχει τί νά τοϋ πεϊ άς μήν βιαστεϊ νά τοϋ πεϊ κάτι τόν πρώτο καιρό, μέχρι νά συμβουλευτεϊ κάποιους, αλλά τουλάχιστον νά τόν άκούσει, νά αισθανθεϊ ότι εϊναι φιλικά διακειμενοι οί γονείς του στό πρόβλημά του.

Από κεϊ καί μετά θά τοϋ δώσει θάρρος τού παιδιού. Νά καταλάβουν οί γονείς καί τό ίδιο τό παιδί τί σκέφτεται καί τί θέλει, δηλαδή πόσο τό θέλει αυτό, ύπάρχουν όμοφυλοφιλικές τάσεις πού ό άνθρωπος άγωνίζεται μέ νύχια καί μέ δόντια έναντίον τους, δέν τό άνέχεται, δέν τό θέλει. Υπάρχουν άλλοι πού νιώθουν άνετα μ' αυτό, εϊναι διαφορετικό. Μετά θά χρειαστεϊ νά συμβουλευτοϋν κάποιον ειδικό, πού βέβαια αυτό θέλει τώρα πολύ προσεκτική έπιλογή διότι οί περισσότεροι ειδικοί αυτό τό θέμα τό προσπερνάνε καί ή προσπάθειά τους μετά εϊναι νά πείσουν, νά βοηθήσουν μάλλον τόν νέο άνθρωπο νά ζήσει πολύ άνετα μέ τό θέμα αυτό πιά, νά τό άποδεχτεϊ, νά συμφιλιωθεϊ. Θά χρειαστεϊ νά ρωτήσουν ειδικούς οί όποϊοι δέν ξεκινάνε μ' αυτήν τήν προϋπόθεση, τό ψάχνουν λίγο. Δέν ύπάρχουν πολλοί τέτοιοι αλλά πάντως θά χρειαστεϊ νά αναζητήσουνε.

Αλλά μετά από κεϊ πέρα αρχίζουν τά δύσκολα. Δηλαδή μεγαλώνει ό νέος, τί θά κάνει στή ζωή του; Θανάσιμο σφάλμα βέβαια θά εϊναι νά τοϋ ποϋμε νά παντρευτεϊ γιά νά κουκουλωθεϊ τό πρόβλημα.

Λοιπόν, αυτό τό θέμα εϊναι πολύ σταυρικό. Εϊναι άλλο πράγμα κάποιος ό όποϊος έχει τήν έλξη καί πρός τά δύο φύλα, δηλαδή εϊναι

ικανός να κάνει σχέση με μία γυναίκα, να έρωτευτεί, θέλει τό γάμο, τό παλεύει τό ζήτημα. Στήν περίπτωση αυτή πού αυτός ό άνθρωπος με είλικρίνεια κι επίγνωση προχωρεϊ προς τό γάμο και ξέρει και ή γυναίκα του όλη τήν ιστορία και προχωροϋν, δέν θά τούς έμποδιζα. Ίσα ίσα πού μπορεϊ σε αυτό τον άνθρωπο ή πλευρά του αυτή ή έτεροφυλόφιλη, να ένισχυθεϊ περισσότερο, με τήν προϋπόθεση ότι ή γυναίκα γνωρίζει τά πάντα βέβαια από πριν και δέν τής κρύβει κάτι. Εϊναι άλλο αυτό, αλλά μιλῶ τώρα για τήν νοοτροπία «ἄς παντρευτεϊ να ξεπεραστεϊ τό θέμα», λές και θά γίνει μία στροφή τέτοια.

Εϊναι μεγάλο μυστήριο, μεγάλο αίνιγμα, γιατί υπάρχει αυτή ή έλξη. Η ψυχανάλυση έχει πεϊ ότι στήν αρχή τής ζωής του ανθρώπου όλες οι τάσεις εϊναι σέ έκκρεμότητα ελεύθερες και κατόπιν οι σχέσεις πού αναπτύσσει κανείς με τούς γονεϊς του εϊναι αυτές πού διαμορφώνουν τήν έλξη πρό τό άλλο φύλο, οπότε τά άλλα πᾶνε στήν ἄκρη. Παίζει τό ρόλο του και αυτό, αλλά δέν θά έκπλαγῶ ἄν αποδειχθεϊ ότι υπάρχει και μία γενετική προδιάθεση.

- Ίσως και ή έρωτική απογοήτευση από τό άλλο φύλο και να πάει άλλοϋ κατόπιν.

π.Β: Ἄν έχει συμβεϊ, θά έχει συμβεϊ σέ κάποιους πού προϋπῆρχε ή τάση και δέν τήν καταλάβαιναν, τήν διώχνανε, τήν άπωθούσαν. Αυτό μόνο του δέν θά αρκούσε. Αυτό πού έχω δεϊ επίσης εϊναι να υπάρχει πολύ στενός σύνδεσμος του άγοριοϋ με τή μητέρα, σέ σημείο πού τό άγόρι άγχώνεται με ἕνα οϊδιπόδειο πού δέν τελειώνει όταν πρέπει, νωρίς, παρά συνεχίζεται, οπότε από τό άγχος ότι εϊναι υπερβολικά κοντά στή μητέρα δέν μπορεϊ να πλησιάσει τή γυναίκα διότι αναβιώνει συνεχῶς η αίσθηση ότι εϊναι ή μητέρα του. Και πάει προς τήν άλλη πλευρά για να αποφύγει αυτό τό άγχος.

Υπάρχουν βέβαια κι άλλες πιο συναισθηματικές αιτίες επίσης. Ή προσωπολατρία μπορεϊ να παίζει ρόλο, ενός άγοριοϋ προς ἕναν άντρα, και κυρίως κοριτσιοϋ προς γυναίκα. Έχουμε τά φαινόμενα μαθητριῶν πού έρωτεύονται καθηγήτριες· ή προσωπολατρία εϊναι πολύ ισχυρό κίνητρο.

Στή γυναίκα τά τελευταία χρόνια περιγράφεται από τούς έπιστήμονες κι ἕνα φαινόμενο πού τό λένε σεξουαλική ρευστότητα, δηλαδή δέν έλκονται τόσο από τό φύλο όσο από τό πρόσωπο, ανεξάρτητα ἄν εϊναι άντρας ή γυναίκα. Δηλαδή μπορεϊ να εναλλάσσουν

στή ζωή τους και δέν εἶναι ἀπλή ἀμφιφυλοφιλία, εἶναι μία ἐπικέντρωση στό πρόσωπο μόνο.

Ἐχουμε πολλά νά μάθουμε ἀκόμη γιά τό πώς λειτουργεῖ ὁ ἔρωτας και η σεξουαλικότητα στόν ἄνθρωπο, και ψυχολογικά και βιολογικά. Θά εἶναι ἀφορμή ἢ ὁμοφυλοφιλία γιά τεράστια ἔρευνα, θά μάθουμε πολλά γιά τόν ἄνθρωπο τά ἐπόμενα χρόνια. Καί θά κληθοῦμε, νομίζω, ἀποδεχόμενοι τά ἐπιστημονικά πορίσματα (γιατί δέν μποροῦμε νά τά ἀγνοοῦμε και νά ἐθελοτυφλοῦμε) νά τά συνδέσουμε μέ τή θεολογία μας και νά πάρουμε κάποια θέση, ἢ ὁποία νά στηρίζεται και θεολογικά.

-Υπάρχουν δηλαδή και ὁμοφυλόφιλοι ποῦ βαθιά μέσα τούς πιστεύουν ὅτι εἶναι σωστό; Δηλαδή λένε ὅτι εἶναι φυσιολογικό;

π.Β.: Ἐννοεῖτε μή πιστοί ὁμοφυλόφιλοι; Ναι, βεβαίως, οἱ περισσότεροι. Τώρα πιά οἱ περισσότεροι, διότι αὐτή ἡ δυσκολία πού εἶχαν νά τό ἀποδεχθοῦν ἐν πολλοῖς ἦταν και κοινωνικῆς προελεύσεως. Δηλαδή εσωτερίκευαν τή δυσφορία τῆς κοινωνίας, τήν ἄρνηση νά τό δεχτεῖ ἢ κοινωνία. Τώρα θεωρεῖται ἀπό πολλούς ἀπολύτως φυσιολογικός δρόμος. Τό ἐνδιαφέρον εἶναι πώς τό βλέπουν οἱ πιστοί ὁμοφυλόφιλοι. Πῶς καταφέρνουν νά τό συνδυάζουν μερικοί.